

ДНЕВНИКЪТ

(стенографски)

на

XIV-то обикновено Народно събрание.

Трета редовна сесия.

XVII заседание, вторник, 9 ноември 1910 г.

(Открито отъ председателя г. д-ръ П. Ораховацъ, въ 3 ч. 45 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателъ: (Звъни) Засѣданието се отваря. Моля г. секретаря да прочеже отсѣтствующитъ г. г. народни прѣдставители.

Секретарь: П. Паскалевъ: (Прочита списъка. Отсѣтствуватъ г. г. народнитъ прѣдставители: Алипий Аврамовъ, Али Али-беевъ, Ангелъ Ангеловъ, Георги Арабаджиевъ, Демиръ Атанасовъ, Цаньо Барбаловъ, Константинъ Батоловъ, Дончо Велевъ, Константинъ Веліновъ, Вълчо Георгиевъ, Стефанъ Георгиевъ, Никола Гешевъ, Йонко Гунчевъ, Милошъ Дановъ, Александъръ Димитровъ, Василъ Димчевъ, Колю Добревъ, Байко Друмевъ, Никола Дѣйковъ, д-ръ Лука Дѣяновъ, Ангелъ Дюлгеровъ, Владимиръ Дяковичъ, Тодоръ Икономовъ, Дани Илчевъ, Иванъ Инджовъ, Александъръ Каназирски, Димитъръ Каранешевъ, Никола Козаревъ, Иванъ Колевъ, Тенъ Константиновъ, Атанасъ Красевъ, Иванъ Къосеивановъ, Рашко Маджаровъ, Димитъръ Маноиловъ, Василъ Мантовъ, Ганчо Марковъ, Василъ Милевъ, Цоло Мисловъ, Никола Митевъ, Минко Михайловъ, Емануилъ Начевъ, Маринъ Ничовъ, х. Семко Палавѣвъ, Стефанъ Париковъ, Рачо Пашовъ, Димитъръ Пенковъ, Александъръ Поповъ, д-ръ Стефанъ Поповъ, Драганъ Поповъ, Никола Поповъ, Стефанъ Поповъ, Янко Поповъ, Стефанъ Родевъ, Стефанъ Рожевъ, Иванъ Саллабашевъ, Иванъ Самарджиевъ, Коста Сидеровъ, Александъръ Стамболийски, Тодоръ Статковъ, Димитъръ Стефановъ, Стефанъ Стефановъ, Георги Сукуровъ, Георги Танковъ, Славчо Тенчовъ, Петъръ Тодоровъ I, Недѣлчо Топаловъ, Алексн Филиповъ, Александъръ Христовъ, Драганъ Чакъровъ и Рангелъ Яневъ)

Прѣдседателъ: Отсѣтствуватъ 70 народни прѣдставители. Има нужното число народни прѣдставители, за да се състои засѣданието законно.

Съобщавамъ на Събранието, че прѣдставителството е разрѣшило отпускъ на слѣдующитъ г. г. народни прѣдставители: на свищовския Ангелъ Ангеловъ — 4 дена, на луковитския Никола Дѣйковъ — 2 дена, на харманлийския Василъ Милевъ — 2 дена, на пловдивския Семко Палавѣвъ — 4 дена, на добричкия Стефанъ Поповъ — 10 дена, на севлиевския Вачо Станчевъ — 3 дена.

Освѣтъ това, постѣпили сж заявления отъ двама народни прѣдставители, съ които искатъ отпускъ.

безъ да сж прѣдставили медицински свидѣтелства, и слѣдъ като сж се ползували отъ прѣдвидѣния въ правилника отпускъ. А именно бѣлослатинскиятъ г. Христо Тричковъ иска 4 дена отпускъ; досега се е ползувалъ съ 12 дена. Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отъ бѣлослатинския народенъ прѣдставителъ 4-дневенъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не разрѣшава.

Вратчанскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Тодоръ Статковъ иска 5 дена отпускъ; досега се е ползувалъ съ 13 дена; медицинско свидѣтелство не е прѣдставилъ. Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които сж съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не разрѣшава.

Съобщавамъ на Събранието, че е постѣпило едно запитване отъ старозагорския народенъ прѣдставителъ г. Георги Шиваровъ до г. министра на войната, съ слѣдующето съдържанне: (Чете)

„Възъ основа на чл. 107 отъ конституцията прави слѣдующето запитване къмъ г. министра на войната:

„Положително ми е извѣстно, че въ слѣдствие запитванията прѣзъ послѣднитъ сесии на настоящето обикновено Народно събрание, отправени до г. военния министъръ по злоупотрѣбленията въ флота, Военното министерство е пазначило военна анкетна комисиия по аферата съ подводнитъ мини „Соте Харле“, която е установила, че минитъ сж купени по-скжпо отколкото струватъ и при това сж се оказали негодни за цѣльта.

„Питамъ г. министра на войната:

„1. Какъ е постѣпилъ въ случая съ виновнитъ за удовлетворение народното прѣдставителство по въпроса;

„2. Какви мѣрки е вземалъ спрѣмо виновнитъ за заглаване интереситъ на държавното съкровище отъ врѣди 1 милионъ лева, нанесени въ слѣдствие негодността на минитъ; и

„3. По чия вина е укривано негодното състояние на минитъ, въ ущърбъ на народната ни отбрана, почти три години.“

Има постѣпило питане отъ севлиевския народенъ прѣдставителъ г. Вачо Станчевъ до г. министра на

общественият сгради, пжтищата и съобщенията. Понеже г. министърът не е тук, питането се отлага.

Постъпило е питане от никополския народен представител г. Иванъ Колевъ до г. министра на обществените сгради, пжтищата и съобщенията. И това питане, на също основание, се отлага за следващото заседание.

Постъпило е питане от къзлагашкия народен представител г. Иванъ Хаджиевъ до г. министра на финансите, съ следващото съдържание: (Чете)

„Моля г. министра на финансите да отговори:

„1. Знае ли, че пунктният началник на митницата въ с. Голѣмъ-Дервентъ Никола Русевъ прѣскача често границата и ходи за по нѣколко дена въ Одринъ, слѣдъ което се връща съ работи, за които кое плаща, кое не плаща мито;

„2. Извѣстно ли му е, че той е назначавалъ за стражари хора съвѣтъмъ некадърни, но само защото му услужвали, кое съ подаяние, кое съ други не-позволенни срѣдства, както е случаятъ съ стражаря Т. Калояновъ, който прѣкарвалъ тютюнъ, цигарени книги, захаринъ и други стоки отъ Турско, а слѣдъ това ги мѣталъ въ дюкяните или въ къщата на по-заможни хора, слѣдъ това се връщалъ да ги намира и съставялъ актове за контрабанда — случай на Герги Иванчевъ, бакалинъ въ с. Куртъ-Аланъ, Яни Меразчиевъ, отъ с. Голѣмъ-Боялъкъ и още мнозина отъ Къзлагашко; това ще потвърди и г. финансовият инспекторъ Стоевъ;

„3. Вѣрно ли е, че бившиятъ министъръ г. Саллабашевъ е назначилъ по границата за митнически старши свои хора, какъвто е случаятъ съ старшия Саллабашевъ, въ с. Урумъ-Беглии, Къзлагашко, който често бивалъ посѣщаванъ отъ нѣкакви „малджии“ отъ Стара-Загора. Ако всичко това е вѣрно, какво е направилъ г. министърътъ за Н. Русева и за старшия Саллабашевъ.“

Има думата г. министърътъ на финансите.

Министъръ А. Ляпчевъ: Въ отговоръ на това питане мога да кажа само, че рапортитѣ, които идватъ отъ финансовитѣ инспектори, си иматъ извѣстенъ редъ и, разбира се, ако тѣзи нѣща сж констатирани чрезъ тѣзи органи, ония, които сж провинени, ще получатъ своето наказание.

Колкото до другитѣ прѣдложения въ същото питане, за които не се говори, че има донесения отъ финансовия инспекторъ, както е случаятъ за двѣтъ първи, обѣщавамъ на къзлагашкия народенъ прѣд-ставителъ г. Хаджиева, че ще разпореда да се про-вѣри тази работа.

И. Хаджиевъ: Азъ искахъ да кажа какъ стои ра-ботата.

Министъръ А. Ляпчевъ: Кажете я на мене.

Прѣдседателъ: Значи, отлага се отговорътъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Не го отлагамъ, а всичко, което мога да му кажа, то е това, което казахъ сега, и, когато и да е, същото ще му кажа. Онѣзи, които сж провинени, споредъ рапортитѣ, ще добиятъ нака-занието си.

Прѣдседателъ: Г. Хаджиевъ! Доволенъ ли сте отъ отговора?

И. Хаджиевъ: Сега съмъ доволенъ отъ отговора, но ще чакамъ да видя какво ще направи г. мини-стерътъ и тогава ще си кажа думата; запазвамъ си правото.

Прѣдседателъ: Готовъ ли е г. министърътъ на финансите да отговори на питането, което е постъ-

пило отъ никополския народенъ прѣдставителъ г. Александъръ Димитровъ? (Чете)

„1. Истина ли е, че компанията притежателка на ресторантъ-вагонитѣ не плащала никакъвъ патентъ за правотъргуване съ спиртни питиета;

„2. Ако е вѣрно, на що се дължи това снизхождение къмъ компанията; и

„3. Не намира ли за добръ г. финансовиятъ ми-нистеръ да тури край на това безредие?“

Има думата г. министърътъ на финансите.

Министъръ А. Ляпчевъ: Отъ страна на Финансовото министерство нѣма никакво снизхождение спрѣмо компанията на ресторантъ-вагонитѣ; Финансовото министерство иска облагането ѝ на общо осно-вание. Но понеже компанията смѣта, че имала нѣ-какъвъ договоръ съ Дирекцията на желѣзницитѣ, по силата на който не трѣбвало да плаща патентъ за правопродаване питиета, въпросътъ е билъ отнесенъ до съда. Държавата е спечелила дѣлото въ двѣ ин-станции и остава да се разгледа въ третата ин-станция. Какъ ще се разрѣши тамъ, не мога да знамъ, но Финансовото министерство не дава никаква при-вилегия никому.

Прѣдседателъ: Моля народния прѣдставителъ г. Димитровъ да отговори, доволенъ ли е отъ отго-вора на г. министра на финансите.

Обандатъ се отъ земледѣлската група: Нѣма го.

Прѣдседателъ: Моля г. министра на търговията и земледѣлието да отговори на питането на народния прѣдставителъ г. Петъръ Беровъ, съобщено въ ми-налото заседание: (Чете) „Защо управителниятъ съ-вѣтъ на Земледѣлската банка не отпуща искания заемъ на сухиндолската кооперация за построяване на кооперативна винарска изба?“

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Има да отговоря на г. Беровъ, че този заемъ е отпуснатъ отъ Земледѣл-ската банка на сухиндолската кооперация, прѣди още той да направи своето питане. Така щото този въпросъ е рѣшенъ.

Прѣдседателъ: Моля народния прѣдставителъ г. Петъръ Беровъ да отговори, доволенъ ли е отъ от-говора на г. министра?

П. Беровъ: Прѣдоволенъ съмъ.

Прѣдседателъ: Моля г. министра на народната просвѣта да отговори на питането на народния прѣд-ставителъ г. Петъръ Беровъ: (Чете) „Защо и доднесъ не сж назначени членове на агрономическия факул-тетенъ съвѣтъ?“

Министъръ В. Молловъ: Има да отговоря слѣд-ното. Не сж назначени членове на агрономическия факултетенъ съвѣтъ затуй, защото комисията, която споредъ закона за народното просвѣщение е избрана отъ академическия съвѣтъ да прѣдстави кандида-титѣ, не е съобщила имената имъ и въобще не е прѣд-ставила кандидати въ министерството. Колкото се отнася до самата работа на тази комисия, азъ се за-интересувахъ да видя, да-ли качества, които за-копътъ прѣдполага да иматъ тѣзи г. г. комисарии, въ дѣйствителностъ ги иматъ и, слѣдователно, какви мѣрки министерството може да прѣдприеме прѣди академическия съвѣтъ, да-ли да го подкани да из-мѣни лицата, които влизатъ въ тази комисия, или ще прѣдостави по-нататъкъ да работи тази комисия. По този въпросъ на г. Беровъ азъ ще мога да отго-воря утрѣ или въ други день, защото азъ не можахъ да се видя съ самия прѣдседателъ на комисията, а имахъ само свѣдѣнията, които притежава министр-ството въ своето досие.

П. Беровъ: Ще чакамъ.

Прѣдседателъ: Минаваме на дневния редъ — докладъ на провѣрочната комисия по допълнителния изборъ, станалъ на 11 юлий въ Свищовската околия. Моля г. докладчика да докладва избора.

Докладчикъ Г. Шиваровъ: Ще докладвамъ допълнителния изборъ въ Свищовската околия. На 11 юлий т. г. Свищовската избирателна околия трѣбваше да избира трима народни прѣдставители. Тя е раздѣлена на 33 избирателни секции, отъ които три градски и 30 селски. Въ цѣлата избирателна околия има 12.750 избиратели, отъ които сж гласоподаватели 6.623. Изборътъ навѣкъ въ всичкитѣ секции, както въ градскитѣ, така и въ селскитѣ, се е подкачилъ тъкмо въ 8 ч. — тъй както е прѣдвидѣно въ избирателния законъ — и гласоподаването е свършило въ 5 ч. слѣдъ обѣдъ. Азъ нѣма да докладвамъ на почитаемото народно прѣдставителство за всѣка избирателна секция поотдѣлно, коя листа по колко гласа е получила, а ще докладвамъ изобщо общия резултатъ отъ всичкитѣ избирателни секции. Имало е нѣколко кандидатни листи: листа на демократическата партия, листа на народната партия, листа на земеделцитѣ, листа на социалиститѣ и други още двѣ листи.

Общиятъ резултатъ е слѣдующиятъ: отъ демократическата листа първиятъ кандидатъ Ангелъ Дюлгеровъ е получилъ 2.500 гласа, Ангелъ Ангеловъ — 2.497, Георги Булевъ — 2.415; отъ слѣдващата листа на земеделската организация Трифонъ Ангеловъ е получилъ 2.150 гласа, Иосифъ Колинатковъ — 2.146, Григоръ Маджунковъ — 2.136; отъ слѣдната листа на прогресивно-либералната партия Никола Константиновъ е получилъ 1.266 гласа, Иванъ Найденовъ — 1.179, Петъръ Мерачковъ — 1.160 гласа; отъ листата на народната партия Димитъръ С. Бръчковъ е получилъ 913 гласа, Атанасъ Велевъ — 854, Иванъ Георгиевъ — 779; отъ листата на социалдемократитѣ Янко Сакъзовъ е получилъ 43 гласа, Никола Иванъ Барбата — 40, Кръстю Ангеловъ — 40; има и други още двѣ листи: Илия Страшиловъ 6 гласа и Георги Бакаловъ — 1 гласъ. Отъ тоя резултатъ видно е, г. г. народни прѣдставители, че най-много гласове е получила кандидатната листа на демократическата партия и тази листа е провъзгласена отъ окръжния съдъ за избрана.

По този изборъ нѣма подадени никакви контестації до Народното събрание, освѣнъ двѣ заявления, подадени въ Татарската селска избирателна секция и въ Акча-ерската избирателна секция. Едното заявление е подадено отъ застъпника на народната партия, че кметътъ и секретаръ-бирникътъ на Татарската община сж ходили на изборното мѣсто да агитиратъ и раздаватъ бюлетини. Бюрото е направило разпореждане да се провѣри, да-ли е вѣрно туй нѣщо, и се е установило, че не е имало подобно нѣщо — не се установило, че не е имало подобно раздаване на бюлетини. Другото заявление е подадено тоже отъ застъпника на народната партия, въ Акча-ерската избирателна секция, че и тамъ кметътъ е агитиралъ. Бюрото слага слѣдующата резолюция: „Кметътъ, като изборно лице, има право да агитира“ и това заявление — на застъпника се оставя безъ послѣдствие, както и първото заявление.

Това сж всичкитѣ заявления и контестації, които сж подадени по свищовския изборъ въ двѣ отъ всичкитѣ избирателни секции.

Комисията намира избора правиленъ и редовенъ и моли чрѣзъ мене Народното събрание да го приеме за таквъ и да утвърди за избрани Ангелъ Ангеловъ, Георги Булевъ и Ангелъ Дюлгеровъ.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Русинътъ, славянинътъ, човѣкътъ Толстой, чутовниятъ поетъ, славниятъ писателъ, дълбокиятъ мислителъ, великиятъ човѣкъ, изразителъ на обществената съвѣсть, не е вече между живитѣ! Неговата смъртъ потопи въ дълбока скръбъ не само неговата татковина Русия, не само славянството, но и цѣлия свѣтъ. Въ тѣзи дни на руска, на славянска, на общечовѣшка скръбъ, ми се чини, налага ни се дългъ да станемъ и почетемъ паметта на великия покойникъ.

Прѣдседателъ: Прѣдлагамъ на народното прѣдставителство до почете паметта на великия славянинъ, на великия човѣкъ покойния графъ Толстой съ ставане на крака. (Всички прѣдставители ставатъ)

Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Недѣлчо Георгиевъ по допълнителния изборъ станалъ въ Свищовската околия.

И. Хаджиевъ: Прѣди това, позволете ми да кажа нѣщо по сѣмния въпросъ.

Прѣдседателъ: Моля, г. Хаджиевъ, този въпросъ се изчерпа вече и минахме на дневенъ редъ.

Недѣлчо Георгиевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Прѣдъ насъ стои на разглеждане за трети пѣтъ станалиятъ изборъ въ Свищовската околия, или по право прѣдъ насъ стоятъ на разглеждане, на прѣцѣпка трети пѣтъ срѣдствата, съ които сж си служили въ врѣме на избора, отъ една страна, земеделската организация и, отъ друга страна, срѣдствата, съ които си е служило демократическото правителство, и, като е тъй, казвамъ, дългъ ни се налага да се спремъ по-обстоятелно върху тѣхъ, да ги поставимъ не подъ единъ мѣденъ похлупакъ, дѣто българскиятъ народъ да не може да вижда, но да ги поставимъ подъ едно огледало, дѣто той да може да види, кои отъ срѣдствата сж осѣдителни, кои сж прѣстѣпни по законитѣ въ нашата страна и кои заслужаватъ порицание отъ всички ни, затуй, защото демократическото правителство...

А. Екимовъ: Г. прѣдседателю! Когато се разглежда единъ изборъ, азъ мисля, че може да се говори само по подадена контестація. Понеже тукъ нѣма контестація, мисля, че неправилно се даде думата на оратора да изтъква факти, съ които не е сезирано Народното събрание, не е сезирана и комисията, затуй моля да му се отнеме думата. Ако има контестація, може да говори, но новизни не може да изнася тукъ.

Отъ мнозинството: Вѣрно!

Недѣлчо Георгиевъ: Азъ имамъ право да изкажа своето мнѣние.

Прѣдседателъ: Моля, продължавайте рѣчта си, г. Недѣлчо Георгиевъ.

Недѣлчо Георгиевъ: Демократическото правителство, съ своето болшинство, което често обича да ни подхвърля за тоя свищовски изборъ, съ своето самонахвалство, съ своето високо мнѣние за себе си, дохожда до самозабрава и прилича на оная мома, която, за да се приеми на другарката си, казва ѝ: „Подръжъ ми малко копелчето, за да мога да ти се присмѣя“.

Ще започна да изброявамъ срѣдствата, съ които сж си служили и двѣтъ борящи се страни.

Министъръ Х. Славейновъ: Не наизусть.

Недѣлчо Георгиевъ: Анкетната комисия ги изнасяше наизуст, когато, споредъ правилника, тя трѣбваше да се яви прѣдъ насъ съ особенъ протоколъ.

Министъръ Х. Славейковъ: Тя е минала работа.

Недѣлчо Георгиевъ: Насъ ни обвиняваха, че въ с. Бѣлене сме си служили съ нѣкакви католишки свещеници, че тѣ били заклевали избирателитѣ. Обаче, анкетната комисия, въ лицето на г. Милева, който докладваше отъ трибуната, заяви, че това не се е оказало вѣрно. Тѣ, каза, сж се заклевали сами въ кръчмитѣ.

Н. Мирски: Г. Георгиевъ! Позволете. Не обичате ли да ни кажете, съ какво ще ни занимаете: дали вие ще искате касирането на избора, или ще искате утвърдението му?

Недѣлчо Георгиевъ: Имайте търпѣние. Вие ще чуете съ какво ще ви занимава.

М. Икономовъ: Трѣбва да ни занимаете съ туй, което е на дневенъ редъ. Азъ ще моля г. прѣдседателя да не оставя да се повдигатъ въпроси, които не сж на дневенъ редъ.

Недѣлчо Георгиевъ: Азъ ще говоря по избора, г. г. народни прѣдставители, и нѣма защо да се стѣснявате.

М. Икономовъ: Ние не се стѣсняваме ни най-малко, но по шемъ да слушаме нѣща, съ които не сме сезирани.

Недѣлчо Георгиевъ: Г. Икономовъ! Ако не искашъ да слушашъ, иди си.

М. Икономовъ: Азъ мога да си отида, когато желая, но моята воля не ми позволява да слушамъ нѣща, съ които не сме сезирани. Вие можехте да говорите тия нѣща, когато анкетирахме или когато касирахме оня изборъ, а не сега.

Прѣдседателятъ: Моля, г-да, оставете оратора да говори; моля и оратора да говори по прѣдмета.

Недѣлчо Георгиевъ: Тѣкмо по прѣдмета говоря, г. прѣдседателю.

Понеже въ с. Бѣлене не се установиха факти за заклеване, установи се само, че сж се заклевали селянитѣ сами въ кръчмитѣ, вие приехте да анкетирате свищовския изборъ; обаче, когато г. Славойковъ, като министъръ, ви заяви, че ходили да заклеватъ избирателитѣ въ Босилеградската околия, г. Милевъ се направи на нѣмъ и глухъ да излѣзе и отговори на този въпросъ.

Нека видимъ сега съ какви срѣдства си служеше демократическото правителство въ врѣме на избора въ с. Бѣлене на 11 юлий т. г.

Извѣстно ви е, че навсѣкждѣ има държавни имоти, които правителството пожела да ги вземе като срѣдство или, по-добрѣ, да ги има като вжидца спрѣмо избирателитѣ въ Свищовската околия. Мѣстността Шувеля е държавно пасище, което досега се даваше съ 1 л. наемъ, за паша на добитъка. Тази година правителството и прѣдставителитѣ на демократическата партия, които бѣха отишли тамъ отъ София, като видѣха, че изгубиха избора въ нея секция, имаха куража да заявятъ явно: тѣзи мѣста не съ 1—2 л. трѣбва да се обложатъ, а съ 10 л. И какво виждаме? Слѣдъ една седмица се прави разпореждане отъ Министерството на финанситѣ, добитъкътъ на с. Бѣлене да се обложатъ съ 3 л. данѣкъ за паша — срѣдства, съ които правителството пази държавнитѣ имоти.

Министъръ Х. Славейковъ: Нѣма такова нѣщо.

Недѣлчо Георгиевъ: Казано е, че кооперативното дружество въ с. Татаре не искало да даде нѣкакъв заемъ на единъ жителъ отъ селото, който нѣма право на кредитъ — не е членъ на кооперацията и, споредъ туй условно, не може да се ползува отъ облагата на кооперацията. Тамъ ни казватъ: „Какъ може туй нѣщо? Дѣто се мѣси кооперацията, тамъ изборътъ е опороченъ и трѣбва да се касира“. Но какво направи сега правителството тамъ? Прѣзъ 1905 г. с. Татаре е купило на публиченъ търгъ държавно мѣсто, разработено вече; търгътъ е утвърденъ миналата година; но тази 1910 г. министърътъ на финанситѣ прави разпореждане: „Отнематъ ви се тия мѣста, понеже сте нарушили нѣкаква декларация“. Идва тукъ депутация и ѝ се казва: „Нѣма нищо, ще се оправятъ работитѣ, ама ако въ избора гласувате за насъ“. Туй сж работи, които, ако стане нужда, можемъ да изнесемъ и въ печата, за да можемъ и прѣдъ сѣда да докажемъ това.

Отъ мнозинството: А-а-а!

Г. Данаиловъ: Дѣтински работи разправяте.

Недѣлчо Георгиевъ: За избора въ с. Пети-кладенци г. Башевъ се провикна: „Може ли по-опороченъ изборъ? Въ чекмеджето на кмета хората намѣриха печата на дружбата. Това нѣщо не е бивало досега въ България!“ Какво виждаме сега? Демократическото правителство повиква една депутация отъ с. Пети-кладенци, която идва тукъ, и ѝ казватъ: „Елате тази година въ врѣме на избора съ насъ; ние ще ви дадемъ едно блато, което се нарича Татарско държавно блато“. Направя имъ се заявлението, доважда си комисията, събира населението и казва: „Елате да гласуваме за правителственитѣ кандидати, че блатото е вече наше — свършенъ фактъ“.

Въ много избори миналата година вие натяквахте, че имало непростима агитация отъ страна на земледѣлцитѣ, че свещеникъ билъ завелъ избирателитѣ да гласоподаватъ, както било въ с. Стижаровъ, че обѣщавали даже и туй, което не е възможно да се направи; а тази година г. Такевъ, като министъръ на вътрѣшнитѣ работи, отива въ с. Стижаровъ, придруженъ отъ кандидатитѣ, придруженъ отъ окръжния управителъ и околийския началникъ, пусната е била всичката полицейска стража да събира селянитѣ на събрание, и, слѣдъ като свършва той своята рѣчь, казва имъ: „Азъ знамъ, че вие имате тукъ споръ за нѣкаква мера, и азъ миналата година направихъ запитване къмъ г. министра на финанситѣ, и той каза, че е направилъ разпореждане, и тя е отнета“. Той публично излѣга, защото тя и досега не е отнета. Г. Такевъ имъ каза още: „Азъ говорихъ съ дѣдо ви попа тукъ, и той съобщи, че ще изглади работата“.

Г. Булевъ: Лъжешъ! Нищо не е говорилъ по този въпросъ.

Недѣлчо Георгиевъ: Азъ не мога да лъжа, защото бѣхъ тамъ.

Министъръ Х. Славейковъ: Нищо нѣма въ книгата по това.

Недѣлчо Георгиевъ: Въ с. Драгомирово, тамъ, дѣто правителството държи единъ общественъ имотъ, единъ не български подданикъ...

Г. Данаиловъ: Всички тамъ сж български подданици. Какъ така говорите? Тѣ сж прѣселници и, на основание закона за прѣселниците въ България, тѣ

сж дошли тукъ и сж станали български подданици. Всички сж такива.

Недѣлчо Георгиевъ: Г. Данаиловъ! Той не е отъ банатскиятъ българи. Азъ направихъ питане тукъ, и г. Такевъ открито заяви, като каза, че този човѣкъ не е станалъ български подданикъ по законенъ редъ, но ще го държи, защото миналата година билъ и общински съвѣтникъ.

Г. Данаиловъ: Има и ромъни тамъ. Всички сж прѣселници.

Недѣлчо Георгиевъ: Знаемъ, но г. Такевъ заяви, че, макаръ и да не е български подданикъ, ще го държи. И защо го държи? Защото въ деня на избора е издалъ три заповѣди, съ които заплашва избирателитѣ: едната, че не позволява вършачкитѣ да вършатъ въ частнитѣ дворове, а другата, че не позволява на всички да си носятъ вънъ снопитѣ...

Г. Данаиловъ: Има ли въ изборнитѣ книжа това, че е издалъ три заповѣди? Сериозно ли е туй нѣщо? Може ли единъ кметъ да издаде три незаконни заповѣди и да не бѣде наказанъ?

Недѣлчо Георгиевъ: Азъ каия почитаемото Министерство на вътрѣшнитѣ работи да разпореда да се направи слѣдствие и, ако не се окажатъ тия три заповѣди, издадени отъ него, азъ съмъ съгласенъ да мълкна.

Министъръ Х. Славейковъ: Въ дѣлото има ли подобно нѣщо?

Министъръ Н. Мушановъ: Защо не дадохте контестация?

Недѣлчо Георгиевъ: Азъ ще Ви кажа.

Министъръ Н. Мушановъ: Какъ ще ми кажете?

Недѣлчо Георгиевъ: Освѣтъ това демократическитѣ агитатори, които сж отишли отъ София, казвали, че ако не гласоподаватъ за правителството, гарата ще отиде въ „Бендеръ“.

Г. Данаиловъ: Кой е казвалъ това?

Н. Гимиджийски: Сега има гара тамъ, на-ли?

Недѣлчо Георгиевъ: Има я, защото, ако вземете да направите справка ще видите, че избирателитѣ отъ с. Драгомирово сж гласоподавали за правителственитѣ кандидати подъ страхъ отъ тия заплашвания.

Въ с. Козаръ-Бѣлене, за което казахте миналата година, че свещеникътъ билъ тамъ толкова замледѣлецъ, че довелъ избирателитѣ съ кръсть въ рѣка да гласоподаватъ за насъ, тази година, понеже имъ се общало, че тамъ ще стане спирка, противъ която азъ не съмъ, защото има нужда отъ нея, тѣ гласоподаваха за правителственитѣ кандидати.

Г. Данаиловъ: Вие сами ходихте въ министерството да молите за тая спирка. Вие събрахте всички депутации и ги водѣхте. Ами туй е смѣшно да възставате противъ интереситѣ на тѣзи хора, само защото сж се борили противъ Васъ.

Недѣлчо Георгиевъ: Азъ не съмъ противъ тая спирка, но искамъ да кажа, че вие обѣхте сжщитѣ, които ни упреквахте миналата година, че сме си служили съ тия срѣдства; не казвамъ, че е безполезна спирката.

Въ с. Лъжене, понеже имало 4—5 хиляди лева присъдени на държавата, г. Такевъ общалъ, че, ако

дойдатъ избирателитѣ съ правителството, ще имъ се опростятъ тия суми.

Г. Булевъ: Лъженъ.

Недѣлчо Георгиевъ: Г. Булевъ, който казва, че лъжа, ще ми позволи да му цитирамъ случаятъ въ с. Караманово. Вие, които най-много претендирате, че сме си служили съ свещеници, тамъ какво виждаме, г. г. прѣдставители? Въ тая минута, когато цѣлиятъ български народъ викаше противъ г. Такева за русенската случка, когато бѣше цѣлъ потопенъ въ печаль, па и сега даже, отъ кървитѣ, ...

Отъ мнозинството: Ц-ц-п!

Недѣлчо Георгиевъ: ... намѣри се тамъ единъ свещеникъ да излѣзе съ хоругви и одежди да посрѣща г. Такева и да му пѣе „Осанна во вишнихъ“ и да казва на всичкото население: „Туй е огледалото, туй е свѣтилото на България, тукъ е спасението“; всѣки единъ, който отиде другадѣ, ще направи грѣхъ прѣдъ себе си и прѣдъ поколѣнieto“.

Въ гр. Свищовъ д-ръ Ивановъ, виденъ правителственъ адвокатъ, е лицето, което е ходило по всички турски кафенета, както и въ „Чифте-кафене“ да казва на турското население: „Къдѣ ще намѣрите по-добро правителство отъ туй? То, казва, за хатѣра на васъ, мюсюлманитѣ, за хатѣра на вашата религия сума жертви сложи въ Русе. Не остава нищо друго, освѣтъ да гласоподавате за него“.

Отъ мнозинството: А-а-а!

Министъръ Х. Славейковъ: Това никой не го върва.

Министъръ Н. Мушановъ: Адвокатътъ Ивановъ да не Ви срѣщне въ Свищовъ, защото ще се откажете, че сте говорили туй.

Недѣлчо Георгиевъ: Никого нѣма да се откажа.

Министъръ Н. Мушановъ: Страхъ ме е, че ще се откажете.

Недѣлчо Георгиевъ: Не ша, не ша. — Г. г. прѣдставители! Тѣзи сж срѣдствата, съ които вие сте си служили, отъ една страна; отъ друга страна, отъ освобождението на България досега, не се намѣри нито едно правителство, което да назначи избори прѣзъ м. юлий, прѣзъ най-работното врѣме. Туй е едно отъ най-главнитѣ условия, което стана причина нашата организация да не може да вземе живо участие въ избора.

Отъ мнозинството: А-а-а!

Недѣлчо Георгиевъ: При тѣзи факти, които се изнасятъ, ...

Министъръ Х. Славейковъ: Отъ кого?

Недѣлчо Георгиевъ: Отъ всички съсловни организации. — ... иматъ право да претендиратъ за пѣкакъвъ моралъ социалиститѣ, които не сж опетнени, както и радикалитѣ, но едни демократи, които издигнаха по единъ паметникъ въ Русе, Кула, и които идватъ да възкресяватъ наново „Мантовата гробница“, нѣматъ право да претендиратъ за моралъ.

Н. Здравковъ: Тия работи не ги разбирашъ.

Недѣлчо Георгиевъ: Туй сж демократическитѣ срѣдства, туй сж похватитѣ, съ които сж си служили

демократията, които едва ли заслужават да се говори тук по тях, при своята незаконност и при нарушение на законите; тези сж, казвам, фактите, които българският народ трябва да прѣпѣни, който ви вече прѣпѣни и ви даде заслуженото.

Министъръ Х. Славейковъ: Кажете миѣнието си по избора.

Отъ мнозинството: Това ли е всичкото?

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Александъръ Екимовъ.

А. Екимовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Резултатътъ отъ избора на Свищовската околия, както ви се докладва сега, е явено доказателство, че г. г. земледѣлцитѣ сж си служили съ мошеничество при първитѣ избори, защото, при извънредно голѣмата свобода на вторитѣ избори, тѣ загубиха избора. Всички тия нѣща, които ви се изтъкваха тукъ на трибуната отъ г. Недѣлча Георгиевъ, сж чиста лъжа и измислица, защото, ако въ тѣхъ имаше една стотна отъ истина, изборното дѣло може-би щѣше да се придружи отъ нѣколко конте-стации. Но г. г. земледѣлцитѣ най-хубаво обрисуватъ въ своя органъ в. „Земледѣлско знаме“, органъ на българския земледѣлски съюзъ, причинитѣ, защо сж изгубили тѣ избора въ Свищовската околия. И, ако не бѣше станалъ г. Недѣлча Георгиевъ да говори, азъ нѣмаше да ви занимавамъ съ в. „Земледѣлско знаме“, защото не е интересно толкозъ; но понеже той каза нѣколко думици, азъ ще си позволя да ви цитирамъ ония пунктове, които сж напечатани въ една статия въ в. „Земледѣлско знаме“ и въ които се излага, защо земледѣлцитѣ сж изгубили избора въ Свищовската околия. (Чете) „Първо — казватъ тѣ — най-важната наша грѣшка, която, може да се каже, рѣши сѣдбата на изборитѣ въ наша врѣда, е незавѣряване кандидатуритѣ на свищовскитѣ кандидати“. Така щото най-важната грѣшка е, защото не си завѣрили кандидатуритѣ си; но не е вѣрно туй, защото подиръ малко се опровергаватъ. Тѣ даже, въпрѣки изричното прѣдписане на избирателния законъ, че се допуска завѣрка на кандидатуритѣ само на кандидатитѣ, послужили сж, си пакъ съ шарлатанство, като сж завѣрили една фиктивна кандидатура, за да залѣжатъ избирателитѣ и да могатъ да даватъ фалшиви пълномощия. Азъ ще ви чета и това. (Чете) „Това, обаче, ние бѣхме сторили. Понеже не бѣха извѣстни още кандидати, а срокътъ за завѣрка изтичаще, нареди се, щото едно друго лице да си завѣри кандидатурата, за да имаме право чрѣзъ него да опрѣдѣляме за-стѣпници“. Значи, и това сж използвали.

Недѣлча Георгиевъ: Я кажете, имало ли е нѣ-къдѣ застѣпници съ пълномощно отъ наша страна? Трѣбваше да прочитате книгата.

А. Екимовъ: Г. Недѣлча Георгиевъ! Това е ва-шиятъ вѣстникъ, и огледайте се тукъ; азъ ви чета какво пише в. „Земледѣлско знаме“. По-нататкъ въ пунктъ 2 пише: (Чете) „Другата наша грѣшка стана въ избора на кандидатитѣ“. Значи, г. г. земледѣлцитѣ избрали такива кандидати, на които даже и тѣхнитѣ най-горѣщи съмишленици сж се разколѣвали да да-датъ своето довѣрие. И тукъ се казва: „Фактъ не-опровержимъ е, че повечето сдружени земледѣлци съ негодуване посрѣщаха резултата отъ избора на кандидатитѣ“. Това пишете вие въ в. „Земледѣлско знаме“. И даже тѣ отиватъ по тактиката на г. Табу-ринова — турятъ единъ католикъ за кандидатъ въ листата си, за да могатъ да заставятъ католическитѣ попове въ с. Бѣлене да имъ закаратъ избиратели. И, дѣйствително, ако разгледате статистиката за

гласоподаването въ разнитѣ секции, ще видите, че въ с. Бѣлене, подъ натиска на домина и подъ влиянието на тѣхния кандидатъ католикъ, е дало почти всич-китѣ си гласове за земледѣлската листа.

Недѣлча Георгиевъ: Въ с. Морава кой католикъ е правилъ натискъ? Тамъ вие имате само 9 гласа, а ние много повече, когато тамъ католици нѣма.

А. Екимовъ: Г. г. земледѣлцитѣ изтъкватъ въ своя вѣстникъ, че даже тия три кандидатури, които сж поставили тѣ, и да сж били избрани, щѣли да съставляватъ единъ багажъ на земледѣлската група въ Народното събрание, защото сами си признаватъ въ своя вѣстникъ, че и болшинството отъ тѣхнитѣ другари тукъ съставляватъ единъ такъвъ багажъ. Ако искате, ако се интересувате, мога да ви прочета текста въ в. „Земледѣлско знаме“; това сж тѣхни изрични фрази.

Отъ мнозинството: Добрѣ, прочетете го. (Смѣхъ)

А. Екимовъ: (Чете) „Е добрѣ, засилва ли се тя, когато увеличимъ само нейния брой, безъ да ѣ пра-тимъ по-по единъ по-активенъ работникъ, за да улесни що-годи нѣколцина души, върху плещитѣ на които висе цѣлиятъ товаръ? Не. Това трѣбваше да се разбере и да се не изпада въ грѣшки“. Значи, тѣ признаватъ, че само нѣколцина души тукъ сж истински народни прѣдставители, и обиждатъ самитѣ тѣхъ, като ги наричатъ багажъ, и казватъ, че и дру-гитѣ, ако бѣха пратени, толкова щѣха да помогнатъ колкото и тѣ. После тѣ се обвиняватъ, че сж загубили избора затуй, защото не сж проявили никаква активна дѣятелностъ, да правятъ агитации, и каз-ватъ, напр.: (Чете) „Какво чудо бѣ за насъ, наистина, когато отидохме на това събрание и видѣхме, че не е направена никаква разгласа и че кандидатитѣ си жи-вѣятъ съвѣмъ безгрижно! Нехайство имаше сжщо и между съюзнитѣ работници извънъ околията. По-вечето отъ тѣхъ показаха една крайно осѣдителна индиферентностъ, която сжщо така не води на до-бъръ край. Ако, както у първитѣ, така и у послед-нитѣ, имаше ревностъ въ работата, бюлетинитѣ щѣха да бѣдатъ разнесени, лѣжитѣ на противникитѣ раз-булвани, духоветѣ възбудени, съзнанието повдиг-нато и успѣхътъ сигуренъ. Това, обаче, липсваше, липсва и побѣдата.“ Това е атестацията за свищов-ския изборъ, печатана въ органа на земледѣлцитѣ.

Колкото се касае за врѣмето, че било работно и избирателитѣ не могли да взематъ участие, това е една нагла лъжа, защото отъ статистиката за гласо-подавателитѣ, които сж взели участие въ настоя-ния изборъ, се вижда, че толкова гласоподаватели сж взели участие и въ първитѣ избори. Тѣ хвърлятъ даже тукъ въ вѣстника си, и друга лъжа, че свищов-скитѣ демократи си били служили съ нѣкакво обѣ-щание за мюфтия. Това не е вѣрно. Ако спаднемъ всички гласоподаватели, които сж дали подкрѣпа на демократическата партия отъ Свищовъ, ако ги из-вадимъ, ще видимъ, че свищовскитѣ кандидати на демократическата партия отъ Свищовска околия и въ околията сж получили повече гласове, отколкото кандидатитѣ на земледѣлската партия. Това показва, че г. г. земледѣлцитѣ съзнаватъ вече гроба на своето величие, и този тамъ, който, може-би, г. Стамбо-лийски безцѣлно прахосваше при отговора на трон-ното слово да кади на демократическата партия, вѣ-роятно, скоро ще го туря въ своето кадило да кади на гроба на своята партия, на която всички вече сж кандисали. (Нѣкои отъ мнозинството ржкоплѣскавъ)

Прѣдседателъ: Има думата г. Диню Рашевъ.

Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Отъ г. докладчика се пропуснаха два факта, които сж

доста важни и на които Народното събрание не обръна внимание, а именно, че не може да се установи, да-ли Ангелъ Дюлгеровъ и Ангелъ Илиевъ Дюлгеровъ сж едно и сжщо лице. Въ много села сж гласоподавали за Ангела Илиевъ Дюлгеровъ, а пъкъ въ много секции е гласоподавано само за Ангела Дюлгеровъ. Азъ мисля, че туй пѣщо е отъ голѣма важностъ, затова народното прѣдставителство трѣбва да се занимае съ него и да направи една провѣрка, да-ли нѣма друго подобно лице, да-ли тѣзи двѣ лица не сж различни или пъкъ това е едно и сжщо лице.

С. Савовъ: Нѣма контестация.

Д. Рашевъ: Трѣбва да се провѣри, защото въ едни села сж гласоподавали за Ангела Дюлгеровъ, а въ много други секции сж гласоподавали за Ангела Илиевъ Дюлгеровъ. Даже, когато кандидатитѣ сж се опрѣдѣляли, сждѣтъ е обръналъ внимание на туй. Туй е доста важно, г. г. народни прѣдставители: имало е случаи, когато не е могло да се установи името, не е могло да се установи личността и съ туй се е давало възможностъ за несправедливото влизане въ Народното събрание на лица, които не трѣбва да влѣзатъ. Та, на туй искамъ да обръна вниманието на народното прѣдставителство, да се направи една справка, да видимъ, да-ли нѣма нѣкобе друго лице Ангелъ Илиевъ Дюлгеровъ и да-ли има пъкъ друго лице само Ангелъ Дюлгеровъ. Ако има двѣ такива лица, възможно е избирателитѣ да се помамятъ да гласоподаватъ за единия вмѣсто за другия, и въ слѣдствие на това, едното лице да отпеме гласовѣтъ на другото, несправедливо да се провъзгласи за народенъ прѣдставител и да дойде тукъ, въ Народното събрание. Туй е доста важно опущение.

М. Златановъ: Колко гласа е получилъ другиятъ, Дюлгеровъ?

Д. Рашевъ: Въ различни секции едни сж гласоподавали за Ангела Илиевъ Дюлгеровъ, а други само за Ангела Дюлгеровъ. Питате за гласовѣтъ. За тѣхъ не ми е извѣстно. На много мѣста Ангелъ Илиевъ Дюлгеровъ е получилъ кждѣ 80, кждѣ 100 гласа, а другиятъ само Ангелъ Дюлгеровъ е получилъ пакъ приблизително по 100—200 гласа. Въобще гласовѣтъ сж раздѣлени.

М. Златановъ: Ангелъ протестира ли е?

Д. Рашевъ: Ангелъ не е протестира (Смѣхъ), но ние трѣбва да видимъ, да-ли нѣма двѣ лица.

Г. Данаиловъ: Тѣ сж едно и сжщо лице, защото бюлетинитѣ сж печатани.

Д. Рашевъ: Та, на туй трѣбва да се направи една анкета, да се провѣри, защото имало е случаи, когато по единъ такъвъ начинъ сж взели гласовѣтъ отъ избирателитѣ. Това е едното нѣщо.

Второ, г. докладчикътъ пропусна втори единъ фактъ, че на много мѣста, напр., въ едно село, Акчасръ, е било дадено заявление отъ застъпника Аврамъ П. Аврамовъ противъ общинския свѣтникъ и секретаръ-бирника, че тѣ сж агитирали въ изборното мѣсто, на 3—4 крачки до бюрото, и сж раздавали бюлетини. И бюрето, когато е разгледало заявлението, констатирало е, че дѣйствително се е агитирало, но не отъ секретаръ-бирника, а отъ агентитѣ. Мисля, г. г. народни прѣдставители, че туй е отъ голѣмо значение: тѣзи агенти могатъ да укажатъ извѣстно влияние; както знаете, тѣ много пѣти заплашватъ избирателитѣ, като имъ съставятъ разни актове и ги глобяватъ. По този начинъ, прѣдъ видъ

на страха, често пѣти се изнасилва волята на избирателитѣ, и тѣ гласоподаватъ не за оновова, за когото искатъ, а гласоподаватъ по волята и желанието на агентитѣ. Мисля, че единъ такъвъ фактъ не трѣбва да се прѣнебрѣгне и че ние трѣбва да бждемъ послѣдователни. Онзи день, за г. Табурнова, ние се спрѣхте доста широко; указахте лошитѣ послѣдствия отъ неговата агитация, че той отнималъ гласовѣтъ и изнасилвалъ волята на избирателитѣ. Ние обрънахте внимание на туй и не се спрѣхте даже да го анкетираме, но го и касирахте. Тукъ фактътъ е подобенъ на онзи. Както г. Табурновъ е агитиралъ, сжщото значение иматъ и агентитѣ, защото тѣ си служатъ съ по-лоши срѣдства. Единъ Табурновъ може да не взема повече дѣла, но единъ агентъ ще срѣщне избирателя тамъ, на полето, и въобще навсѣкждѣ може да напакости на избирателя. А когато избирателитѣ има прѣдъ видъ послѣдствията на тѣзи гонения, винаги неговата воля не бжде изнасилена.

Ето защо, поради тѣзи двѣ причини, не трѣбва да се остави безъ послѣдствие работата, но да се назначи една анкетна комисиия, която да иде да провѣри, да-ли нѣма друго лице Ангелъ Илиевъ Дюлгеровъ или има лице само Ангелъ Дюлгеровъ. Ако нѣма, тогава нищо нѣмаме противъ утвърдението на избора. Но дотогава, докато това не се установи, ние не трѣбва да бързае, защото съ нашата бързина можемъ да направимъ една голѣма грѣшка и поради тази грѣшка да влѣзе въ Народното събрание лице, на което не му е мѣстото тукъ, понеже може друго лице да е получило нужното число гласове.

М. Златановъ: Защо не кажешъ, че има още единъ Диню Рашевъ, та да провѣримъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Макарь и да иде на трибуната, не ще ни занимава повече отъ 1—2 минути. Моята дума по този изборъ ще бжде твърдѣ кратка.

Изборитѣ въ Свищовската околия, както ви е добръ извѣстно, не сж нѣщо ново за камарата при демократическия режимъ. Спечелени прѣзъ 1908 г. отъ земеделската организация, изгубени отъ демократическото правителство съ твърдѣ малко гласове, тѣ бидоха анкетираны, касирани и, произведени прѣзъ 11 юлий 1910 г., вторично бидоха спечелени отъ демократическото правителство...

Министъръ В. Молловъ: Отъ демократическата партия.

Д. Драгиевъ: ... и загубени отъ земеделския съюзъ. Азъ нѣма да ви говоря за причинитѣ на нашата печалба и за тия на нашата загуба. Г. Екимовъ, въ желанието си да ни изругае, посочи тѣзи причини — на които ние отдаваме твърдѣ голѣмо значение за нашата загуба — именно, твърдѣ слабата разпоредителностъ на самитѣ кандидати въ тази околия. Неоспоримъ фактъ е, че въ нѣкои отъ секциитѣ въ Свищовската околия, въ които е имало не малко желающы да гласоподаватъ за нашата листа, нашитѣ другари тамъ, по една или друга причина, не сж могли да изпратятъ даже и бюлетини, а въ нѣколко секции и бюлетини е нѣмало. Ние сме дълбоко увѣрени, че, да казва кой каквото ще, ако тази разпоредителностъ би била по-дружка, ако не липсваха бюлетини въ нѣкои и други секции, може-би днесъ ние щѣхме да присъжествуваме на единъ другъ резултатъ на тѣзи избори. Но, както и да е, ние спечелихте изборитѣ, ние ги загубихме, ние ви честитимъ.

Министър Х. Славейковъ: Благодаримъ Ви.

Д. Драгиевъ: Честитимъ ги, обаче, не на демократическата партия, ние ги честитимъ на демократическото правителство.

А. Екимовъ: Тѣ нему трѣбватъ, аслж.

Д. Драгиевъ: Да, ние честитимъ тѣзи избори на демократическото правителство, а не на демократическата партия. Когато дойде редъ да правимъ прѣцѣнка, кой излѣзе побѣдителъ въ тая борба, ние признаваме, че ние побѣдихме като правителство, но ще признаете и ние, че ние побѣдихме надъ всички други въ Свищовската околия, като организирана сила. Да, това не можете да отречете. Азъ ще посоча и на единичната побѣда и на всецѣлата тая побѣда. Както може да си спомняте, г. г. народни прѣдставители, при анкетирането и касирането на изборитѣ твърдѣ много се говори за нѣкои отъ секциитѣ, дѣто ужъ нашата организация била упражнявала нѣкакъвъ си мораленъ, дори и материяленъ тероръ. Нека да видимъ сега, какъвъ е резултатътъ отъ тия свободни избори, защото, ако ние сега можемъ да се оплачемъ за нѣкакво си административно-полицейско влияние, ако ние можемъ да се оплакваме сега отъ спохажданията на г. Такева изъ Свищовско, дружно съ окръжния управителъ, съ околийския началникъ, дружно съ кандидатитѣ, ние поне срѣщу насъ не можете да изнесете сега ни едно оплакване отъ ония, които се изнесоха тукъ, когато се анкетираха и когато се касираха тия избори, нито едно най-невинно оплакване.

А. Екимовъ: Не е вѣрно!

Д. Драгиевъ: Ние можемъ да се оплакваме противъ насъ си, противъ нашата слаба разпоредителностъ, противъ нехайството на нашитѣ другари, но ние не можете да ни посочите и най-невинни натъквания, обвинения. Изборитѣ бѣха свободни. Е добръ, да видимъ сега, какво ни говорятъ резултатитѣ отъ тия избори.

Въ с. Татаре, дѣто ние бѣхме обвинени най-напрѣдъ, че кооперативното кредитно сдружение е било въ рѣцѣтѣ на земледѣлската дружба и е упражнявало нѣкакъвъ си мораленъ натискъ, е добръ, сега при липсата на подобенъ натискъ — а той липсваше и тогава — ние виждаме демократическото правителство да има 71 гласъ, а ние имаме 62 гласа.

А. Екимовъ: По-рано, въ първитѣ избори, колко имяхте, г. Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Вие знаете, че при първитѣ избори не се гласоподаваше поотдѣлно, та, за съжаление, нито азъ, нито ние можете да ми кажете, колко сж били гласовѣтѣ.

Въ Петокладенската секция правителството има 98 гласа, а земледѣлската организация — 109 гласа. Въ Стежировската секция, дѣто нашиятъ кандидатъ е билъ упражнявалъ нѣкакво си морално влияние, отъ каквото сега не се оплаквате, ние, правителството, имате отъ 133 до 144 гласа, а ние имаме отъ 190 до 200 гласа. Въ Орѣшката секция — прочутото туй Орѣшъ, дѣто въ още по-прочутата оная конте-стация се говорѣше, че посрѣдъ тиха майска нощъ надъ кръстосани ножове сж се били клеци хората, и въ слѣдствие на тази клетва, на тази завѣра, ние сме имали ония резултати — сега прѣзъ юлий поне такава завѣра, такава клетва нѣмаше нито въ полето, нито въ селото — а всѣки отъ тамъ знаеше, че и прѣзъ май не е имало подобно нѣщо — какво ни показва сега изборниятъ резултатъ? Въ с. Орѣшъ ние имаме 74 гласа, а земледѣлската организация има 140.

А. Екимовъ: Защото с. Орѣшъ е католишко, и ние викахте католишки попове на помощъ и турихте като кандидатъ единъ католикъ.

Д. Драгиевъ: Има си хасъ да обявите и мене за католикъ. (Смѣхъ) Вие обявихте г. Табурнова за католикъ, обявете сега и мене за такъвъ.

А. Екимовъ: Даже и нѣщо повече.

Д. Драгиевъ: . . . па да си разчистимъ смѣткитѣ. Въ Бѣленската секция, дѣто тоже се оплаквахте, че се упражнявало не зная какво влияние, ние имаме 41 гласъ, а земледѣлската организация има 396 гласа и словомъ триста и деведесетъ и шестъ гласа.

А. Екимовъ: Защото имяхте католикъ за кандидатъ.

Д. Драгиевъ: Това е резултатътъ въ онѣзи села, въ които ние сочихте, че прѣдишниятъ резултатъ се билъ дължелъ на нѣкакъвъ си мораленъ, на нѣкакъвъ си материяленъ тероръ. Да видимъ сумата на гласовѣтѣ какво значи.

Министъръ Н. Мушановъ: Дайте сбора отъ всички села, които сж били въ секцията, и ще видите какъвъ е резултатътъ. Вие сега говорите съвършено единично.

Д. Драгиевъ: При по-раншнитѣ избори, срѣдното число гласове, получени отъ правителството, е било 2.325; срѣдното число гласове, получени отъ земледѣлската организация, е 2.670. При тия избори, срѣдното число на правителственитѣ гласове е било 2.470, а срѣдното число на гласовѣтѣ, получени отъ земледѣлската организация е 2.140. Разликата между нашитѣ и вашитѣ гласове сега е 326 гласа срѣдно взето; значи, съ толкова въ обща сума правителствената листа надминава земледѣлската листа. Отъ дѣ ние имате тия 326 гласа? Отъ дѣ ги взехте? Точно не мога да зная, но азъ имамъ едно силно подозрѣние за тази ваша печалба, и ще изкажа туй си подозрѣние тукъ, прѣдъ васъ. При общитѣ законодателни избори, прѣзъ мѣсець май 1908 г., имаше една стамболистка листа, която имаше значително гласовѣ въ Свищовъ. Ние тогава имаме два гласа, а сега имаме 11 гласа. Възможно е тѣзи 9 гласа да сж приходили отъ нѣкои стамболисти. Но сега, въ тѣзи допълнителни избори, въ Свищовската околия нѣмаше стамболистка, радославистка листа. Азъ подозирамъ, че тази печалба, съ която ние, като правителство, ни надминахте, я дължите на оная помощъ, която по единъ мълчаливъ начинъ, просенъ или не-просенъ, ви е дошла отъ страна на стамболиститѣ.

А. Екимовъ: Всички гласове на стамболиститѣ се придадоха къмъ листата на народняцитѣ. Вземете статистиката за миналитѣ и сегашнитѣ избори, и вие ще видите, че гласовѣтѣ на народняшката листа оттогава значително се увеличиха. Ние не сме взели нито единъ гласъ.

Д. Драгиевъ: Азъ мисля, че г. г. стамболиститѣ иматъ повече основание да залитнатъ къмъ правителството, отколкото къмъ тази или онази партия. Азъ така мисля: българската дѣйствителностъ поне така говори. Г. г. стамболиститѣ ще иматъ всички основания да угодятъ по-скоро на управляющата партия, отколкото на коя да е опозиционна партия.

Д-ръ Г. Калининъ: Защо?

Д. Драгиевъ: Така щото ясно с, г. г. народни прѣдставители, че вашата печалба, като на правителство, не е толкова грамадна, щото да даде орѣзъ

куражъ на когото и да било отъ васъ, особено на г. Якимовъ, да излѣзе тукъ да се нахвърли съ онзи тонъ, съ който ние го чухме да говори тукъ.

А. Якимовъ: Азъ, ви четохъ, вашия вѣстникъ „Земледѣлско знаме“.

Д. Драгиевъ: Азъ искамъ да извадя слѣдното заключение за тия избори. Искамъ да кажа, г. г. народни прѣдставители, че тѣзи избори, въ изключение на всички други избори, които ние сме разгледали досега, иматъ едно обществено значение, на което азъ искамъ сега тукъ да посоча. Вие знаете, че, когато тѣзи избори се анкетираха подъ потресающето впечатлѣние на ония измислици, изложени въ онака фалшива контестація, придружаваща изборнитѣ книжа, вие знаете какво убѣждение се вѣсели тукъ, въ камарата, какво убѣждение се вѣсели въ българския печатъ и какво убѣждение остана въ българското общество. Отъ него дори не можа да се спаси и почтената анкетна комисиѣ: и тя стоя на него тукъ, когато поиска касирането на избора. А това убѣждение бѣше, че ония 2.500—2.600 гласа, които сме имали ние при общитѣ законодателни избори въ Свищовската околия, сѣ дължели на нѣкакви силки, на нѣкакви си ножове кръстосани, на нѣкакви си полове, на нѣкакви си — не зная какви други материялни насилия. И като се твърдѣше подобно нѣщо за свищовския изборъ, отиваше се по-нататъкъ и се казваше: „Г-да! Ето какъ вие сте дошли тукъ“. Искаше се да се каже, че не само тогавашнитѣ свищовски избраници, но и всички тукъ 10—20 души дължатъ избора си на подобенъ мораленъ и материяленъ тероръ. Е добръ, този въпросъ достатъчно се освѣтли, въ голѣма степенъ се освѣтли при анкетирането на избора. Той се разоблачавъ, той се освѣтлява всецѣло слѣдъ този изборенъ резултатъ, добитъ слѣдъ 11 юлий т. г. Е добръ, ако прѣзъ 1908 г. ние сме имали 1.400—1.500 гласа, благодарение на нѣкакви въ мораленъ и материяленъ тероръ, то сега, особено же при тази слаба разпоредителностъ, която ние имаме куража да изнесемъ и прѣдъ наптитѣ редове и прѣдъ българското общество, при липсата на подобенъ мораленъ и материяленъ тероръ, за който вие вече не можете да говорите, че е билъ упражняванъ тамъ прѣзъ мѣсець юлий, . . .

Д-ръ Г. Калининъ: Затова изгубихте.

Д. Драгиевъ: . . . при тѣзи обстоятелства, казвамъ, ние трѣбваше да се изгубимъ съвършено отъ тамъ. Но не, въпрѣки тази слаба разпоредителностъ, ние имаме 2.150 гласа. Това сѣ 2.150 гласа, това сѣ гласове при единъ свободенъ изборъ, какъвто вие не можете да отречете.

Министъръ Н. Мушановъ: Браво! Това е вѣрно.

Д. Драгиевъ: Това сѣ гласове, казвамъ, които нѣма никоя друга организация въ Свищовско, които нѣма и демократическата партия. Е добръ, азъ ви питамъ: тѣзи 2.150 гласа дължатъ ли се на мораленъ и материяленъ тероръ? Имаше ли пакъ нѣкакви силки, нѣкакви кръстосани ножове, г. министре на вътрѣшнитѣ работи? Имаше ли сѣчени бостани прѣзъ юлий, имаше ли всички ония измислици, ония тежки обвинения, които се сипѣха по случай анкетирането и касирането на свищовския изборъ? Нѣмаше ги. И като ги нѣмаше, и при нашата слаба разпоредителностъ — азъ даже не отидохъ въ Свищовската околия — при всичко туй, казвамъ, ние имаме повече, отколкото има всѣка друга организация; ние имаме повече гласове, отколкото има демократическата партия не, демократическото правителство, повече, отколкото има демократическата партия и, увѣренъ съмъ, двойно повече, отколкото има демократиче-

ската партия. Това показва, че всичкитѣ ония твърдѣния за мораленъ и материяленъ тероръ, упражняванъ ужъ въ Свищовско прѣзъ мѣсець май, упражняванъ не зная какъ, сѣ едни басни, които, за наша честъ, за честъта на българския парламентъ и за честъта на българското общество, ние се радваме, че паднаха. Да, паднаха тѣзи обвинения. Липето на земледѣлската организация, слѣдъ този резултатъ, е очистено отъ всички онзи смрадъ, отъ всичката онака калъ, която злопамѣрени хора хвърляха върху тая обществена организация по случай на прѣдшнитѣ избори. Ние честитимъ на васъ, като правителство, сполуката — радвайте се съ нея. Ние честитимъ нашата сполука, нашата морална сполука по случай на този изборъ, тя е по-голѣма отъ вашата; ние повече на нея се радваме, отколкото на тѣзи мѣста, които бихме заели тукъ.

М. Златановъ: Всички печелимъ.

Д. Драгиевъ: Не само ние имаме основание да се радваме отъ този резултатъ, г. г. народни прѣдставители, но имате основание и вие да се радвате на него. Нашата радостъ е единна, вашата е двойна. Вие ще трѣбва да се радвате за спечелването на три мѣста, па ще трѣбва да сърадвате и насъ и да се радвате наедно съ насъ, че падна онуй петно, което заинтересовани лица се помъжиха да хвърлятъ на една обществена организация въ тая страна, каквато е земледѣлската организация. Ще трѣбва да се възрадва и другитѣ политически лица въ тая страна. Ще трѣбва да се възрадва и българското общество за тая печалба, за тая морална печалба, наша и негова, защото, ако политическитѣ партии сѣ били организации необходими и полезни въ миналото и настоящето, новитѣ организации, между които е и земледѣлската, сѣ организации необходими не само за настоящето, но и за бѣдъщето на тази страна.

Прѣседателъ: Понеже нѣма другъ записанъ ораторъ, ще туря на гласуване прѣдложеніето на комисиѣта и моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сѣ за утвърдението на свищовския изборъ, въ който сѣ избрани г. г. народнитѣ прѣдставители Ангелъ Ангеловъ, Ангелъ Дюлгеровъ и Георги Булевъ, да си вдигнатъ ржката. (Музичество) Събраніето приема.

Минаваме на слѣдующата точка отъ дневния редъ — по гласуването на Народното събрание при разглеждането избора въ втората Пловдивска селска избирателна околия.

Прѣди да дамъ думата по този въпросъ, искамъ да кажа нѣколко думи по станалото гласуване и да припомня на Събраніето, че азъ бѣхъ сложилъ на гласуване първия въпросъ за анкета, и помолихъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които сѣ за анкетиране на избора, да си вдигнатъ ржката; получи се меншинство. Слѣдъ този вотъ, който не изчерпваше въпроса, положихъ на гласуване втория въпросъ — прѣдложеніето на комисиѣта за утвърдението на избора; получи се меншинство. Понеже нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители искаха да се положи на гласуване и въпросътъ за касирането на избора, положихъ на гласуване и този въпросъ; получи се 58 гласа. Повтори се изново гласуването и, понеже гласовѣтъ за анкетата и за утвърдението на избора не бѣха прѣбройвани, при второто вотиране, при което се изброиха гласовѣтъ, се получи слѣдующиятъ резултатъ: за анкетиране — 37 гласа. По втория въпросъ, който изчерпваше прѣдмета — за утвърдението на избора — се получи 24 гласа. Понеже този вотъ бѣше изчерпателенъ, защото отъ 131 народни прѣдставители, за утвърдението на избора гласуваха 24, въ слѣдствие на получения резултатъ, азъ обявихъ избора за касиранъ. Събраніето прие, никакви протести нѣмаше и, слѣдователно, и дума

не можеше да става по направеното гласуване; но понеже народният представител г. г. Атанас Краев и Кръстю Мирски искаха да повдигнат въпроса след почивката — не тогазт когато се гласува — азъ не имъ дадохъ думата. Г. министър-председателят каза, че въ следующето заседание ще могат да се посветят няколко минути за обяснение на станалото гласуване.

Смѣтахъ за нужно да припомня обстоятелствата на гласуването и предложението отъ г. министър-председателя за дневен редъ, означенъ въ втория пунктъ, не разискване по същество, а обяснения по станалото гласуване.

Има думата г. Кръстю Мирски.

К. Мирски: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Тѣй като народниятъ представител г. Драгиевъ прѣди малко не ми позволи да му възража нѣщо, азъ дължа да му възража, че скована съвѣсть е въпросъ за колко врѣме бива скована. Азъ като подведа единъ избирателъ подъ клетва, да гласоподава винаги за кандидата на моята партия, въпросъ е за колко врѣме азъ му сковavamъ съвѣстѣта.

Г. г. народни представители! Г. министър-президентътъ прѣдложи и вие рѣшихте, днесъ да рѣшимъ изново въпроса, . . .

Отъ мнозинството: А-а-а!

К. Мирски: . . . касиранъ ли е г. д-ръ Паскалъ Табурновъ? Азъ си спомнямъ изричните думи на г. министър-президента, и може да стане проверка на стенограмата. Г. прѣдседателят на Събраниято прѣди малко каза, че, когато той обявилъ резултата на гласуването, нѣмало протести. Тутаки се удари звънецътъ и не можеше да има протести. А прѣди това, народниятъ представител г. Драгиевъ викаше да се гласува по-напрѣдъ за утвърдението. Не се е чуло това отъ г. прѣдседателя: 99% вървамъ на това нѣщо. Както и да е, понеже по моето силно настояване, че, ако г. д-ръ Паскалъ Табурновъ е католикъ, ние не сме папи, г. министър-президентътъ прѣдложи, и вие рѣшихте, да прѣрѣшимъ въпроса, трѣбва да го прѣрѣшимъ. Г. прѣдседателят на Народното събрание, по моему, направи съществена грѣшка, чрѣзъ факта, като счете, че само въпросътъ за анкетирането на избора не изчерпва прѣдмета на разискванията — тамъ е всичката грѣшка.

Министъръ Н. Мушановъ: Защо не забѣлжихте тогава, г. Мирски?

Прѣдседателят: Моля.

К. Мирски: Комисията за проверка валидността на избора дойде прѣдъ насъ съ предложение да признаемъ избора за дѣйствителенъ, за валиденъ при съществуващите данни, които се намиратъ при дѣлото за той изборъ. Това е предложението на комисията. Комисията не дойде да ни каже, че, при други още данни, може-би, друго-яче ще рѣши. Напротивъ, тя подчерта, че едно заявление било постѣпило отъ сетнѣ и, може-би, то щѣло да даде на комисията основание да иска анкета, както иска моя почитаемъ другаръ г. Никола Кжневъ. Ако да бѣше се дало на гласуване най-напрѣдъ най-изученото отъ тритѣ прѣдложения, именно да се признае изборътъ, при съществуващите данни, за валиденъ, тогава какво щѣше да стане? Щѣха да гласуватъ и тогазъ, както и по-сетнѣ, за утвърдението на избора ония, които считатъ, че той, при съществуващите данни, подлежи на валидиране. Даде ни се по-напрѣдъ на гласуване предложението за анкетиране. Азъ съмъ единъ отъ тия, които гласувахъ противъ анкетата. Защо? Защото съмъ освѣтленъ отъ съществуващите данни. Така направили и други — едни затова, за да приематъ вто-

рото прѣдложение, други, за да приематъ пъкъ третото прѣдложение, сир. предложението да се касира изборътъ. Ако бѣше дадено на гласуване следъ това предложението за анкетиране на избора, всички ония, които гласувахъ за утвърдението му, ако не венчки, то голѣмото болшинство отъ тѣхъ щѣха да гласуватъ за анкетирането . . .

С. Савовъ: Не е вѣрно!

К. Мирски: . . . защото анкетирането щѣше да дойде следъ утвърдението. Ето защо предложението на комисията не изчерпваше въпроса. Вие лишихте, вие не дадохте възможностъ да гласуватъ за анкета ония, които щѣха да гласуватъ за анкета, ако не бѣше се приело това, което тѣ прѣдлагаха, именно при тѣзи данни да се утвърди изборътъ. Затова следва да се повтори гласуването.

М. Златановъ: А-а-а!

К. Мирски: Моето скромно мнѣние е да се гласува първо предложението на комисията. Едни ще гласуватъ да се утвърди изборътъ, защото съществуващите данни ги убѣждаватъ въ неговата правилностъ; други ще гласуватъ за неутвърждение, защото искатъ още данни или защото имъ сж достатъчни съществуващите данни за касирането на избора. Подиръ това ще дойде гласуването за анкета. Ще гласуватъ за анкета, повтарямъ го, всички ония, ако не, то болшинството, които гласувахъ за утвърждение, защото тѣ ще останатъ въ надежда да мине тѣхното мнѣние, следъ като се анкетира изборътъ, като се събератъ повече данни, като се хвърли повече свѣтлина върху производството на избора. Това е резонното, споредъ мене. Ние трѣбва да избѣгваме отъ относителните гласувания — тѣ сж опасни; и затуй ние имаме относителното гласуване, осветено само за избора на бюрото ни, именно съ чл. чл. 3 и 49 отъ правилника, дѣто е казано, че, ако кандидатътъ при първото гласуване не памѣри абсолютното болшинство, ще се повтори тогава гласуването, и ще бѣде достатъчно тогава относителното болшинство, по това е само специално за избирание бюрото. За други случаи ние имаме наредби и въ конституцията, и въ правилника ни, именно въ конституцията чл. 117 и въ правилника чл. 48, че при равногласие пада предложението. Относителните гласувания трѣбва да се избѣгватъ и тѣ винаги ще могатъ да се избѣгватъ, ако се обсъжда по-обстоятелствено, дали отъ направените прѣдложения, само едно изчерпва въпроса, който се разисква, или още и нѣкое друго. Азъ твърдя, и на туй не можете ми противопостави основателни възражения, че и гласуването прѣдложение на комисията не изчерпва въпроса. Не се прие да се признае вече за народенъ представител окончателно г. д-ръ Паскалъ Табурновъ. Е добръ, какво трѣбва да стане сега? Отъ дѣттѣ едно. Едни отъ насъ прѣдлагатъ да отложимъ работата, да съберемъ още данни и тогазъ да рѣшимъ, да-ли да признаемъ избора дѣйствителенъ или да го касираме, а други — да го касираме тутакеки.

Г. Копринаровъ: Вие се позовавате често пѣти на чуждата практика. Моля, кажете и сега, каква е чуждестранната практика.

К. Мирски: Чрѣзъ този редъ на гласуване ние опорочихме досегашния парламентаренъ редъ на гласуване за подобни случаи, защото лишихме отъ правото да помогнатъ, да съдѣйствуватъ за отлагане разгледването на въпроса ония, които щѣха да гласуватъ за отлагане разгледването на тоя въпросъ.

Г. Копринаровъ: Г. Мирски! Кажете, какъ е въ чужбина.

Н. Мирски: Азъ не можахъ да искамъ да се гласува втори пътъ за анкетата, . . .

Министъръ Н. Мушановъ: Анкета втори пътъ се гласува и падна.

Н. Мирски: . . . защото анкета се гласува при относително вишегласие, а ние трѣбва да стоимъ на почвата на абсолютното гласуване, колчемъ е въпросъ за предложение тукъ, а абсолютно гласуване ще имаме винаги, когато обсъждаме основателно прѣдмета, който разискваме, да-ли само едно отъ прѣдложенията изчерпва прѣдмета, или и други нѣкои въпроси го изчерпватъ.

Г. Копринаровъ: Вие често пъти цитирате отъ чужбина; цитирайте и сега.

Н. Мирски: Нѣмахъ време.

Прѣседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Никола Кжневъ.

Н. Кжневъ: (Отъ трибуната) Г. Копринаровъ, когато прѣкъсваше г. Мирски, бѣше много правъ. Вѣдки, който изказва мнѣние въ парламента по единъ важенъ въпросъ, трѣбва да подкрѣпи своето мнѣние съ паредби на конституцията или на правилника, или, както пакъ добръ забѣлѣжи почтениятъ г. Копринаровъ, съ чуждата парламентарна практика. Наусъ гукъ не се говори, тукъ нѣма никой право да фабрикува своя парламентарна практика. Странно ще бѣде, ако вѣдки единъ отъ насъ си изкалѣши по нѣкоя своя парламентарна процедура. Тази бѣлѣжка казана, веднага ще пристѣпимъ къмъ разглеждане на въпроса, който тъй нещастно е билъ възбуденъ отъ г. Мирски и отъ г. Краева.

Тукъ има, г. г. народни прѣдставители, единъ въпросъ фактически, другъ въпросъ правситъ. Фактическиятъ въпросъ не подлежи на споръ, а подлежи на една проста провѣрка. Отворете дневниците на Народното събрание, съдържащи говоритъ на народнитъ прѣдставители и станалитъ вотирания по избора на нѣкой си Паскаль Табурноу, и тамъ ще се установите върху факта. Лошо правѣше г. Мирски, когато се позоваваше на своята паметъ. Колкото тая паметъ и да е мощна — не се съмнѣвамъ, защото г. Мирски има много силна паметъ — тя е сама по себе си недостатъчна, за да ни ориентира върху смислеността на факта, който е прѣдметъ на прѣвѣрка. Азъ си сторихъ трудъ да помоля г. началника на Стенографското бюро да ми дешифрира говора и да видя, какво е писано, защото вѣстниците пишавъ едно, г. Мирски говори друго, нѣкой си Табурно или Табурноу, както се е нарекулъ, приказва друго. Установихъ се върху факта, който е релативанъ въ дневниците така: имало е по този изборъ два вота. Тѣзи вотове сж се развивали така, както ви ги изложи уважаемиятъ прѣдседателъ на камарата. При първия воть три въпроса сж били дадени на гласуване. Единиятъ въпросъ е: трѣбва ли да има анкета — възбуденъ отъ мене. А азъ поддържамъ анкета, макаръ и да бѣхъ най-грозно обруганъ отъ този г. Табурно, за дѣто съмъ искалъ свѣтлина, грозно обруганъ въ засѣданieto тукъ.

Нѣкой отъ прѣдставителитъ: Оставете това.

Н. Кжневъ: Какво трѣбва да оставя, и какво да говоря, опрѣдѣля не онзи, който ме прѣкъсва; това е въ властта на прѣдседателя. Казвамъ, азъ бѣхъ отявленъ привѣрженикъ на анкетата, не защото нѣмахме данни или факти, установени официално, за да се касира изборътъ, а защото искахъ да се хвърли по-голяма свѣтлина върху оня грозенъ тероръ, що е билъ упражняванъ отъ католичката духовна

администрация върху съвѣстѣта на избирателитъ. Г. Мирски подметна нѣкакви фрази за папа и не знаеетъ какво още. Нека изново тукъ, въ нашия парламентъ, подчертаемъ, че българската нация е толерантна, тя търпи и уважава всички религии, всички религиозни съвѣсти. Никой отъ насъ не се е обявилъ, г-да, противъ католичката религия; никой отъ насъ не е атакувалъ католика Табурноу, защото е католикъ, и който хвърля тази инсинуация, той подло лъже. Фактътъ, който ни е записавалъ, обстоятелството, върху което ние се спрѣхме, нѣмаше нищо общо съ религията, той засѣгаше отношението на дадена църква спрѣмо изборната свобода. Ние констатирахме, че католичката църковна администрация е излѣла изъ рамкитъ на своята дѣйностъ, че тя е упражнила единъ тероръ върху съвѣстѣта на избирателитъ. Спирамъ, за да се върна на въпроса по същество.

Азъ ви подчертавамъ едно: истинността на това, което почтениятъ прѣдседателъ ви съобщи досѣжно фактическата страна на въпроса, и се спирамъ върху същността на тѣзи факти. За мене първиятъ воть, бидейки направенъ вторъ, е воть несъществующъ. Правилникътъ тъй гласи. Остава вториятъ воть. Какъвъ бѣше вториятъ воть, какъвъ порядѣкъ се слѣдваше и какви бѣха отговоритъ? Порядѣкътъ бѣше такъвъ: „Който отъ г. г. народнитъ прѣдставители поддържа прѣдложението за анкета, моля, да си вдигне ржката“. Квесторътъ прѣброи, съобщи на г. прѣдседателя, а послѣдниятъ обяви 37 души за анкета.

Нѣкои отъ прѣдставителитъ: Меншество.

Н. Кжневъ: Не, не се употреби думата меншество. Първиятъ пътъ се употреби думата меншество; първиятъ пътъ не стана броене, а самиятъ г. прѣдседателъ прогласяваше: „Анкета — меншество“, „утвърждение — меншество“, и не зная отъ какъ излѣзе цифрата 58 за касирането. Но първиятъ воть е анулиранъ, защото е подновенъ, за мене той е несъществующъ, и се спирамъ на втория. Елементитъ на втория воть сж тѣзи: „анкета — 37“, „утвърждение — 25“.

С. Савовъ: 24 съ Табурноу.

Н. Кжневъ: Или 24. По-нататкъ г. прѣдседателъ не отиде. И тамъ е грѣшката на нѣкои журналисти: „Вечерна поща“, орѣдие на Табурно, тенденциозно прѣиначава фактитъ. При втория воть, върху който единствено ние трѣбва да се спремъ, не се положи въпросъ за касиране, Събранието не бѣше питано да се изкаже относително касирането. Събранието бѣше попитано отъ г. прѣдседателя само по двата въпроса: анкета и утвърждение. Досѣжно третия въпросъ, той не се зададе, г. прѣдседателъ не зададе въпросъ: „който поддържа да се касира изборътъ, да си вдигне ржката“. Това не съществува. Е добръ, тѣзи факти сж релативни въ дневниците. Нашата паметъ не ще ни помогне да измѣнимъ съдържанието на стенографскитъ дневници. Върху факта повече не ще говоря.

Сега ще дойда върху правото — то е по-важно.

Г. г. народни прѣдставители! За да имаме една ясна прѣдстава за стойността на прѣдложението, направено отъ г. Мирски заедно съ г. Краева, за да видимъ каква парламентарна стойностъ или „valeur parlementaire“, както биха казали френцитъ, имато, ще ми позволите, много накратко, да ви цитирамъ нашия правилникъ и нашата конституция и нѣкои указания отъ парламентарното право по слѣдующитъ три въпроси.

Първиятъ въпросъ е този — какво разбираме ние подъ думата парламентаренъ quorum; вториятъ — какво разбираме ние подъ думата вишегласие. Това

сж двѣ отдѣлни парламентарни институции, прѣдвидени и въ нашата конституция. Quorum не е нищо друго, освѣн броятъ на депутатитѣ, чнето участие, активно или пасивно, е необходимо за откриване засѣданието на камарата. Това е дефиницията, която ви дава Жюль Пудра, § 1311. Г. Мирски! Вземете си бѣлѣжка.

К. Мирски: Има го въ конституцията — $\frac{1}{3}$.

Н. Кжневъ: За да се открие засѣданието и да иматъ разисквания, потребенъ е единъ минималенъ брой на присѣтствующи, presents, народни прѣдставители. Оня брой на народнитѣ прѣдставители, който е необходимъ, за да може да се открие засѣдание и за да могатъ да ставатъ разисквания, носи парламентарно име „quorum“.

К. Мирски: Да могатъ да се взиматъ рѣшения, а не да ставатъ разисквания.

Н. Кжневъ: Това показва, че Вие не знаете въпроса, за да не Ви кажа, че нищо не знаете. Моля, г. Мирски, не бързайте. Трѣбва да прочетете нѣкой учебникъ, за да имате по-ясна прѣдстава.

К. Мирски: Прочетете текста на конституцията.

Н. Кжневъ: Оставете текста, азъ ще го цитирамъ. Моето уважение къмъ Васъ, но то е въпросъ на справка, г. Мирски. — За да ви бѣде по-ясно, г-да, трѣбва да ви кажа, че английскиятъ парламентъ, споредъ Жюль Пудра, брой 654 народни прѣдставители. Засѣданията на английския парламентъ могатъ да се откриватъ и разисквания могатъ да ставатъ при единъ quorum само отъ 40 души; достатъчно е, при откриването на засѣданието, да присѣтствуватъ 40 депутати въ долната камара, за да се счита засѣданието редовно и да се върши работа. Вие виждате, отъ 654 народни прѣдставители quorum-ътъ е 40. Направете смѣтка за %, ще го опрѣдѣлите — на да се $\frac{1}{12}$ или нѣщо такова. По-нататъкъ се говори, че, когато се разискватъ прошения, quorum-ътъ не е вече 40, а всичко на всичко 20 души. И тъй, английската долна камара засѣдава и разисква при наличността само на 40 души народни прѣдставители отъ 654 души, а камарата на лордоветъ може законопо да засѣдава при наличността само на трима депутати.

Х. Дограмаджиевъ: Нѣмаме споръ за quorum-а, а за гласуването.

Н. Кжневъ: Нашата конституция за quorum-а говори въ чл. 114.

Х. Дограмаджиевъ: Говори за гласуването, а събѣмъ не за quorum-а.

Н. Кжневъ: Въ този членъ е казано, че, за да се открие засѣданието и да ставатъ разисквания, потребно е $\frac{1}{3}$.

К. Мирски: Нѣма такова нѣщо. Прочетете чл. 114.

Х. Дограмаджиевъ: За гласуването е казано.

Н. Кжневъ: Азъ тукъ не съмъ дошълъ да давамъ лекции на опѣзи, които не знаятъ. Идете да си прочетете учебникитѣ и послѣ ми правете оспорване. — Ето текстътъ на чл. 114 (Чете) „Гласоподаването върху вѣзнания въ Събранието проектъ се допуша само въ такъвъ случай, ако се намиратъ въ засѣданието повече отъ $\frac{1}{3}$ “.

Х. Дограмаджиевъ: Гласуването!

Н. Кжневъ: Вие, г. Дограмаджиевъ, вѣроятно... — И тъй, quorum-ътъ въ българския парламентъ е $\frac{1}{3}$. Имаме и понятието вишегласие. За вишегласие се говори въ чл. 116 отъ конституцията, който има буквално слѣдното съдържание: (Чете) „Събранието рѣшава по вишегласие“. Вие виждате, тѣхна милость какви смѣнения правятъ.

Х. Дограмаджиевъ: Вие ги правите, защото чл. 114 говори за гласуване, а не за нѣкакъвъ quorum.

Н. Кжневъ: И тъй, г. г. народни прѣдставители, за да заключа по този въпросъ, не е еднакъвъ необходимиятъ брой на народнитѣ прѣдставители, за да се открие засѣданието и да ставатъ разисквания, съ оня брой, необходимъ за да се взема рѣшение. Рѣшението е валидно само тогава, когато гласувалитѣ съставляватъ болшинство, безспорно, не релативно болшинство, а абсолютно болшинство — г. Мирски е правъ. Менѣ ми се струва, че почтениятъ г. Мушановъ не поддържаше възгледа, че трѣбвало релативно болшинство, както вѣстникитѣ прѣдадоха. Уважаемиятъ г. Мушановъ искаше да каже: вие трѣбвате да констатираете броя, а прѣседателътъ самъ ще си разрѣши въпроса. А въ вѣстникитѣ и другадѣ се разгласи, че министърътъ на вътрѣшнитѣ работи поддържалъ туй, което никой нѣма да поддържа — че българскиятъ парламентъ може да вземе рѣшение съ релативно болшинство. Минавамъ.

Вториятъ въпросъ е най-важенъ, и върху него моля, за минута, вашето внимание, особито онова на г. Мирски; съжалявамъ, че той си излѣзе. Г-да! Френцитѣ, чийто езикъ е много точенъ, ясенъ до математичностъ, иматъ едно много хубаво изречение: „Poser la question, c'est la résoudre“. Оня, който може добръ да постави въпроса, той умѣ добръ да го разрѣши; оня, който не умѣ добръ да постави въпроса, не умѣ и да го разрѣши. Това се отнася до г. г. Мирски и Краевъ. Какъвъ е въпросътъ, който тѣзи двама ратинци на нѣкакво политическо или парламентарно християнство искатъ тукъ да внесатъ и сж го внесли? Г. Мирски сега за пръвъ пътъ се явява и ви прави едно курioзно искане, отъ парламентарно гледище — да се повторѣтъ вотътъ. Струва ми се, че това каза.

Отъ мнозинството: Тѣй.

Н. Кжневъ: Наново г. прѣседателътъ да дойде да го внесе и да каже: мислятъ нѣкои, че янлъштъ станало, а мислятъ главно така г. г. Мирски и Краевъ. Защото искатъ да кажатъ, че ние, демократитѣ, сме много справедливи — трѣбва да оставимъ Табурно и тогава, когато мандатътъ на този Табурно е продуктъ на прѣстѣпления и насилия. Защо? За да не кажатъ хората, че демократитѣ касирали избора. Мотивътъ имъ е такъвъ. Азъ ви казахъ, може цѣлъ свѣтъ да говори противъ мене, но, когато моята съвѣсть не е противъ мене, малко искамъ да зная. Ето дѣ е разликата между мене и г. Мирски. Г. Мирски държи смѣтка за клеветитѣ, обидитѣ и пр.; мене могатъ да ме обиждатъ и клеветятъ поголовно, малко искамъ да зная; моето прѣзрѣние къмъ всички клеветници и безчестници, моето уважение къмъ всички почтени хора. Азъ, когато изпълнявамъ своя дългъ, като народенъ прѣдставителъ; когато изпълнявамъ своя дългъ, като съдия — доказалъ съмъ това въ петгодишното си съдийствуване — не получавамъ заповѣди отъ никого, освѣн отъ моята съвѣсть, не се боя, освѣн отъ моята съвѣсть, не искамъ да зная за клеветитѣ и обидитѣ, които разни вѣстници, специално „Поща“, „Дневникъ“ и тѣмъ подобни проводници на калъ и гадостъ, биха могли да хвърлятъ по мой адресъ. Табурно има всичкия интересъ да употреби една „Поща“ за свое оръдие, да пледира за него, защото

каузата е обща, защото прѣстѣпникъ съ прѣстѣпникъ се събиратъ „Qui se ressemble s'assemble“. — И защото той, вѣроятно, смѣта да бѣде защитникъ на Геннадиева и др. стамболовски министри, при всичко че неговата защита петъ пари не би струвала. (Смѣхъ)

Минавамъ на въпроса, какво искатъ да се провърѣи г. г. Мирски и Краевъ. Да подновимъ, казватъ, вота. Ето едно странно, ето едно невѣжествено, отъ гледище на парламентарното право, искане, което ще ни отнеме доста врѣме; много жалко. Г. г. народни прѣдставители! Трѣбва едно да се разбере, трѣбва едно да се запомни отъ всинца ни, за да не губимъ врѣме въ празни приказки, а да вършимъ работа и да изпълнимъ нашитѣ задължения спрѣмо народа — да творимъ, а не да вършимъ, парламентътъ да не бѣде говорилница въ етимологическия смисълъ на думата, т. е. бръщолевница, а да бѣде творителница. Това може да се постигне само тогава, когато ние си уяснимъ добръ извѣстни парламентарни въпроси, на първо мѣсто отношенията на парламента къмъ бюрото, специално къмъ г. прѣдседателя. Мнозина тукъ мислятъ тъй, както мислѣха нѣкои мои другари общински съвѣтници въ Варна, защото азъ съмъ и общински съвѣтникъ.

Г. Копринаровъ: Повече на въпроса, г. Кжневъ.

Н. Кжневъ: Дохождамъ на въпроса. Това казвамъ, за да ви стане ясна моята мисль, за да иллюстрирамъ моята мисль. — Казватъ така: Единъжъ ние избираме кмета, защо да не можемъ да уволнимъ писаритѣ и пр. — съвѣтътъ да уволни писаритѣ, съвѣтътъ да рѣши да се не налага глоба на Драгана, Стояна, задѣто е нарушилъ закона за благоустройството.

Г. Копринаровъ: Повече на въпроса, много се отдалоцихте.

Н. Кжневъ: На въпроса. Искамъ да подчертая слѣдната мисль, за да бѣда кратъкъ, и пакъ съмъ на въпроса, г. Копринаровъ, съ много малко отклонение съ цѣль на освѣтление. Наше право — на парламента — е да си туримъ, да си изберемъ прѣдседателъ, да му дадемъ довѣрие, да изразимъ бламъ, обаче това ни право повече не отива. Да си присвоимъ прерогативитѣ на прѣдседателя, да вършимъ това, което той може да върши — то е недопустимо. Защо г. г. Мирски и Краевъ искатъ сега да се повтори вотътъ? Какъвъ е тѣхниятъ мотивъ? Защото, казватъ тѣ, прѣдседателътъ — това се разбира — не вѣрно обяви рѣшението на парламента; парламентътъ не взе рѣшение да се касира изборътъ, такова рѣшение не съществуваше; прѣдседателътъ измисли отъ себе си това рѣшение. Поради туй молимъ да се анулира обявлението на прѣдседателя или неговото рѣшение. Молятъ да се анулира прогласата или la publication, както казватъ френцитѣ, на прѣдседателя и наново да правимъ провѣрка. Да не отиваме далечъ, нѣма нужда да ви цитирамъ чужди парламентарни практики, уважаеми г. г. народни прѣдставители, стига да ви помоля да си вземете бѣльжка за наредбитѣ на чл. чл. 5 и 8 отъ правилника. Ето какво гласи чл. 5 пунктъ 2. „Длъжноститѣ на прѣдседателя сж: Да туря на гласуване въпроситѣ и да обявява резултатитѣ“. Кой, прочее, тукъ, между насъ, изъ насъ, е облѣченъ съ високата и почетна власть да обявява резултатитѣ? Правилникътъ отговаря, че това е г. прѣдседателътъ или неговиятъ замѣстникъ. Има ли право Народното събрание, даже въкупомъ взето, да обявява само резултата? Не. Но, ще ни кажатъ пакъ нѣкои епнтрони: Понеже ние избираме прѣдседателя, ние сме по-голяма сила, та затова и ние можемъ да обявимъ резултата на вота. Които

разсѣждаватъ тѣй, да ме простятъ. Държавниятъ глава назначава мене за сѣдия. Азъ черпя своя мандатъ отъ единъ указъ на държавния глава. Но, ако послѣдниятъ утрѣ се опита да ми заповѣдва да рѣшавамъ дѣлото по начинъ, по какъвто той желае, азъ ще му отговоря, че съдебната власть е самостоятелна, независима, и частно азъ, сѣдията Никола Кжневъ, слушамъ само заповѣди на своята съвѣсть и отъ никого друго не получавамъ заповѣди. Сжщото е, г-да, и съ нашия прѣдседателъ. Конституцията постановява: Народното събрание се прѣдседателствува, ръководи отъ единъ прѣдседателъ; той се избира отъ Народното събрание. Сжщата конституция постановява: правата на прѣдседателя се опрѣдѣлятъ отъ единъ правилникъ, изработенъ отъ парламента, който правилникъ е законъ и който връзва самия парламентъ, докато не го е отмѣнилъ.

М. Златановъ: Нѣма вързанъ парламентъ, божанъмъ! Въ що го вързва?

Н. Кжневъ: Обвързва, а не вързва. Вѣроятно, г. Манолъ Златановъ има своя юриспруденция.

М. Златановъ: Не, джанъмъ! Азъ съмъ противъ юриспруденцията за вързанитѣ рѣцѣ.

Н. Кжневъ: Моля, продължавамъ. — Достатъчно е, г. г. народни прѣдставители, да ви цитирамъ чл. чл. 88, 89 и 94 отъ българската конституция. По този въпросъ сме, прочее, наясно. Единъжъ основниятъ ни законъ и правилникътъ облѣчатъ съ власть само прѣдседателя да обявява на коя страна е болшинството, никой нѣма право, по принципъ, да атакува това рѣшение на прѣдседателя. Казвамъ по принципъ; азъ ще ви кажа двѣ думи и за оспорването — въ какви случаи може да става то. По тоя въпросъ, г-да, досѣжно властѣта на прѣдседателя мога да ви цитирамъ само въ нѣколко думи мнѣнието на единъ писателъ по парламентарното право. Белкастелъ казва буквално слѣдното: (Чете) „Обявленията или рѣшенията на прѣдседателя по въпроса, на коя страна е болшинството, иматъ характеръ на влѣзло въ законна сила рѣшение. Възможно е да е станало грѣшка, но ние трѣбва да смѣтаме тѣзи рѣшения като абсолютно прави. Прочее, невъзможно е, подъ страхъ да разклатимъ силата на едно прието рѣшение, да повторимъ вота върху единъ разрѣшенъ въпросъ. Не може да се обезсили единъ добитъ вотъ, провѣренъ отъ бюрото и обявенъ отъ прѣдседателя, подъ прѣдлогъ, че слѣдъ неговото обявление нѣкои направили рекламации“. Виждате докъдъ отива този писателъ-парламентаристъ. Той ви казва: възможно е даже прѣдседателътъ да е направилъ грѣшка, но неговото рѣшение, по принципъ, е рѣшение на единъ върховенъ сѣдия, рѣшение влѣзло въ законна сила, неподлежаще на никакво отмѣнение. Това не ще каже, че ние нѣмате право да оспорите туй рѣшение въ извѣстенъ моментъ — и тукъ ще моля за малко вашето просвѣтено внимание върху този въпросъ: могатъ ли да се оспорватъ рѣшенията или пъкъ обявленията на прѣдседателя? Парламентарното право, което добръ е осветило този въпросъ, отговаря: по принципъ, всѣки народенъ прѣдставителъ може да заяви, че обявлението на прѣдседателя или провъзгласата, да я кажа, не отговаря на дѣйствителното положение, е резултатъ на грѣшка или заблуда, защото такава грѣшка е възможна, г-да; „eigatē humanum est“, сж казали старитѣ философи — само онзи, който не е човѣкъ, не грѣши, всѣки човѣкъ грѣши. Допускамъ, възможно е, щото почтенитъ прѣдседателъ или прѣдседателствующъ да направи нѣкоя грѣшка, да обяви, че съществува рѣшение М, когато въ сжщность то е — Н. Възможно е, но — това ни учи парламентарното право — оспорванията трѣбва да ставатъ въ самото засѣдание,

веднага, прѣди да се вдигне засѣданието, прѣди да се даде почивка, прѣди даже да се мине на вторъ въпросъ. Оспорването трѣбва да става, както бѣлѣжи Жюль Пудра, *séance tenante* — и обяснява, какво значи *séance tenante*. Трѣбваше туй оспорване да се направи още въ момента, когато почтениятъ прѣдседателъ обяви: „Събранието касира избора“. Тогава никой не го оспори, въ това число и г. Табурно, прѣкръстенъ на Табурновъ. Той самъ стои тукъ, и никакво оспорване не направи. И тъй, подчертавамъ тая мисль, г-да, и минавамъ по-нататѣкъ къмъ другъ въпросъ, за да свърша.

В. Душковъ: Тогава, обиждашъ прѣдседателя.

Н. Кжневъ: Моля Ви се, азъ не изтъквамъ свое собствено мнѣние; азъ изтъквамъ една научна истина. За да не ви отнемамъ врѣме, моля ви, направете справка въ Жюль Пудра № 1370. Нѣма да ви цитирамъ, защото напразно ще отнемамъ врѣме; тѣ сѣ парламентарни аксиомы, и всѣки, който идва тукъ да ви говори съ апломбъ, че знае извѣстенъ въпросъ, трѣбва да ги знае, защото даже и този, който се явява прѣдъ единъ мирови съдия, трѣбва добръ да проучи дѣлото — и фактически, и юридически, а който говори въ единъ парламентъ, трѣбва да знае, че всѣки въпросъ е цѣненъ и важенъ, и трѣбва добръ да го проучи, а не отъ себе си да калѣни парламентарни доктрини или юриспруденции.

Д. Рашевъ: Тогава, трѣбва народнитѣ прѣдставители да бѣдатъ енциклопедисти.

Н. Кжневъ: Недѣйствително става тогава депутатъ, а идеето на друга работа, защото депутатскитѣ мандати не трѣбва да бѣде лѣжница за всѣка уста.

Минавамъ, г-да, по-нататѣкъ. Искането, прочее, на г. Мирски, шото Събранието да се повърне върху вота, е антиконституционно, противно на правилника, противно и на парламентарното право. Може да има нѣкоя парламентарна читанка неизвѣстна, зарита въ прахъ или пепелъ, въ която да се пише това, което г. г. Мирски и Красвъ поддържатъ. Ще ми направи голѣмо удоволствие, ако г. Мирски открие тази парламентарна читанка, неизвѣстна на мене.

Прочее, вие трѣбва добръ да опрѣдѣлите, да схванете отношенията на парламента къмъ прѣдседателя. Вие го избирате, но той има самостоятелна власть, той ръководи, той дори заповѣда. Той ви казва: Азъ констатирахъ туй, това е моето рѣшение; понеже вие не го оспорихте, азъ не подложихъ на провѣрка рѣшението ми. Той има право и длъжностъ, когато се оспори въ момента, да постанови да станемъ на крака, да стане поименно гласуване. Но никакъвъ споръ нѣмаше, г-да. Моля, констатирайте тази истина. Спорътъ изникна отпослѣ, когато г. Табурно излѣзе вънъ и разви агитация. Виждате, какъвъ храбрецъ! Тукъ, въ парламента, той ви заявяваше: „Касирайте ме, г-да, азъ ще взема наново избора“. Тукъ продаваше сербезлъкъ, . . .

М. Златановъ: Чалѣмъ.

Н. Кжневъ: Да, чалѣмъ, както се изрази г. Златановъ. — . . . но вънъ той пълзи.

И. Паликрушевъ: Обиждаме.

Н. Кжневъ: Ходилъ е въ дома, въ хотела на г. Мирски да го моли, ходилъ е и при г. г. Драгана, Стояна — нѣма да ги именувамъ. (Глътка) Трѣбва да подчертая този фактъ, защото негова милость цѣлъ часъ говори въ упрекъ на нашата партия, никой парламентъ въ свѣта нѣма да позволи негова милость — г. Недѣлчо Георгиевъ ли се казваше, не помня — да разправя бабини деветини за минали избори и прѣдседателътъ имаше право всѣкога да го прѣкъсне.

Недѣлчо Георгиевъ: А Вие за какво приказвате, г. Кжневъ — за дѣдови ли?

Н. Кжневъ: Дълга да ви подчертая тукъ, че изявленията на г. Табурно, иже нарицаемъ Табурновъ, какво той щѣлъ да спечели изборитѣ, какво той молилъ да го касираме, е изявление лѣжливо, фалшиво. Истината е, че той е пълзѣлъ и днесъ пълзи, за да получи милость, каквато г. Мирски иска да му даде.

Прѣдседателътъ: Моля, г. Кжневъ, говорете по въпроса.

Н. Кжневъ: Оставямъ това.

Минавамъ на послѣдния въпросъ и свършвамъ, г-да; то е, може-би, прѣко на материята. Има разлика между вотовѣ. Има, г. г. народни прѣдставители, два вида вотове, два вида гласувания: законодателенъ вотъ и вотъ съдийски — незаконодателенъ. Когато Народното събрание дѣйствува като законодателно тѣло, тогава прѣдставителътъ може, па и трѣбва, да си зададе въпроса двойко, т. е. по единъ и същъ прѣдметъ, по едно и също прѣдложение задава се въпросътъ: който го поддържа да стане на крака — броятъ се; който е противъ — броятъ се; тогава си задава въпроса двойко: да или не. Това е прието въ всички парламенти. Когато обаче парламентътъ дѣйствува не като законодателна власть, а като върховенъ съдъ по провѣрката на изборитѣ, когато всѣки единъ отъ васъ за минута смѣква своята депутатска мантия и се облича съ съдийска тога, тогава вече въпросътъ бива единъ и нераздѣленъ. Въпросътъ, който се полага по валидацията на единъ изборъ или инвалидацията е единъ въпросъ *indivisible*, недѣлимъ.

Г. г. народни прѣдставители! Позволете ми да ви цитирамъ петъ реда и ще свърша, за да видите какъ нашиятъ прѣдседателъ е дѣйствувалъ много правилно, когато той ви е обявилъ, че изборътъ на Табурно е касиранъ отъ всички присѣтсвующи народни прѣдставители минусъ 25 гласа, т. е. изборътъ на Табурно е касиранъ съ 131 минусъ 25 гласа.

Х. Дограмаджиевъ: 24 гласуваха за утвърдението.

Н. Кжневъ: Да, 24. Това е малка аритметическа работа; вие ще я направите . . . а не отъ нѣкакви 58 души, както неговата фантазия или неговата храбрость е създала. „Отхвърлянето прѣдложението на бюрото за утвърждение на избора повлича по право, *de plein droit*, касирането му“ — Жюль Пудра § 737. Също Жюль Пура ви казва: „Отхвърлянето прѣдложението на бюрото за касиране на избора влѣче слѣдъ себе си по право утвърдението му“ — § 738. И по-нататѣкъ говори: „Въпросътъ е *indivisible*, прѣдседателътъ нѣма право да полага никакъвъ новъ въпросъ, а само единъ“. Ако ви положи въпросъ, казва той, въ такава форма: „Който народенъ прѣдставителъ поддържа мнѣнието да се касира изборътъ“ и се получи отрицателенъ резултатъ, тогава *de plein droit*, по право, вотътъ е да се утвърди изборътъ. Ако ли положи въпроса тъй, както го и положи нашиятъ прѣдседателъ, съгласно правилника: „Който народенъ прѣдставителъ поддържа мнѣнието на комисията да се утвърди изборътъ, моля да си вдигне ръката“ — резултатътъ слѣдъ прѣброяването е 24 — оттукъ слѣдва, по право, безъ никакъвъ вотъ, *de plein droit*, че изборътъ е касиранъ.

Прочее, отъ всичката тая процедура на прѣброяване като се очисти къклицата отъ житото, ще ни остане само слѣдующето: г. прѣдседателътъ даде на гласуване прѣдложението на комисията за утвърдението на избора; квесторътъ прѣброява гласовѣтъ, г. прѣдседателътъ обявява 24 гласа; *ergo*, съ-

гласно парламентарното право, изборът е касиран. Не само че той не зададе нов въпрос, но нѣма право да го задава. Ако г. прѣдседателят зададѣше новъ въпросъ: „Който е на мнѣние да се касира изборътъ“, той би нарушил и конституцията, и правилника, и парламентарното право. Той не го зададе; той слѣдваше туй, което повелява конституцията, правилникътъ и парламентарното право. Тѣй че, нека всѣки знае и отъ галерията, и отъ журналистите, и Табурно, че изборътъ на г. Паскала Табурно е касиранъ отъ българския парламентъ съ болшинство 131 мнѣсъ 24 гласа.

Още двѣ думи и свършвамъ.

Има заблуди у нѣкои, досѣжно значението на въпроса за анкетата. Тѣ мислятъ, че по тази провѣрка имало е три въпроса. И вѣстникаритъ — впрочемъ тѣ не разбиратъ парламентарното право — прѣдадоха, че гласовѣтъ се раздѣлили на три страни: едни били за анкета, втори за утвърждение и трети за касиране. Тогава, излѣзло нѣщо като авгиевитѣ яхъри, като непроходимъ лабиринтъ. И се питатъ: какъ ще разрѣши парламентътъ този сложенъ въпросъ, който въ никой учебникъ по парламентарното право не се прѣдвижда. Това е празна приказка. Защо? Ще ви отговоря. Само двѣ мнѣния има по сѣщество, както забѣлжихъ почтениятъ русенски народенъ прѣдставителъ г. Паликрушевъ. Защото, г-да, както въ сѣдилищата, тѣй и въ парламента, сѣществуватъ така нареченитѣ прѣдварителни въпроси, френцитѣ ги наричатъ questions préalables или questions préjudicielles. Тѣзи въпроси не се отнасятъ до сѣществото. Прѣдложението за анкета мога, употребявайки сѣдебния езикъ, да го формулирамъ тѣй: моля ви, г. г. сѣдии, да отложите изборното дѣло, да го рѣшите другъ пътъ, да ми дадете възможностъ да прѣдставя свидѣтели и други доказателства, за да докажа, че Табурно и неговата католическа клика е извършила прѣстѣпления и безправствени дѣла, които сѣ посочени въ констатацията. Вие какво отговорихте? — Не уважаваме молбата на г. Чипева за отлагане дѣлото и не допускаме свидѣтели. Защо не я уважихте? Не зная. За това всѣки отъ васъ ще си даде отчетъ на своята съвѣсть. Азъ вотирахъ за анкетата, но послѣ гласувахъ за касирането. Ще ви кажа защо. Искахъ анкета, не защото нѣмаше достатъчно доказателства да касираме избора. Само тия факти, констатирани официално отъ бюрото, бѣха прѣдостатъчни за касиране избора. Искахъ я, за да се повдигне повече запавѣсата, задъ която се криятъ терористичнитѣ маневри, разигравани по диктовката на този Табурно. Възможно е да не сте допуснали анкетата, защото сте намѣрили, че фактитѣ нѣматъ значение, или че има достатъчни доказателства. Вие знаете, че единъ сѣдия не допуска доказателства въ два случая. Първо, когато фактитѣ, макаръ и вѣрнѣ, нѣма значение за правилното рѣшаване дѣлото; второ, когато фактитѣ има значение, но има маса доказателства, установяващи вече този фактъ. И той ви казва: Нѣмамъ нужда отъ нови доказателства; азъ ги имамъ; моето убѣждение е съставено. Убѣденъ съмъ, че грамадната частъ отъ тѣзи, които гласуваха за касирането, имаха единъ единственъ мотивъ, а именно, доказателствата въ изборното дѣло изобилствуватъ, че изборътъ е опороченъ, та нѣма защо да губимъ врѣме да събираме нови доказателства; при тѣзи данни можемъ да го касираме. Свършвамъ по този въпросъ.

Анкетата е единъ въпросъ на доказателства. Вие го разрѣшихте въ смисълъ такава, че нѣмате нужда отъ нови доказателства. Сега, слѣдъ като казвате, че има достатъчно доказателства, събираме се да видимъ, какво да направимъ: да го утвърдимъ ли, или да го касираме. Това е вече сѣществото, г. г. народни прѣдставители, туй е le fond. Анкетата е дѣйствително единъ актъ процесуаленъ, единъ въпросъ

преюдициаленъ. Че това е така, че въпросътъ за анкетата е единъ прѣдварителенъ въпросъ, прѣдшествующъ сѣществото, азъ ще се позова пакъ на Жюль Пудра, § 1408 и слѣдующия. Той казва: „Народното събрание трѣбва добръ да внимава да не прави грѣшки. Има въпроси, които сѣ questions préalables или questions préjudicielles, т. е. които не се отнасятъ до сѣществото на въпроса. Щомъ се разрѣши въпросъ, който не се отнася до сѣществото, вече всички се сливатъ въ едно, и не могатъ онѣзи, които сѣ вдигнали рѣка за анкетата, да не гласуватъ и по другитѣ въпроси“. Азъ гласувахъ за анкета. Когато пакъ пропадна прѣдложението за анкета, веднага се слѣхъ съ цѣлото това сѣдийско тѣло и трѣбваше да разрѣшимъ въпроса по сѣщество. Въпросътъ по сѣщество бѣше единъ — да се утвърди ли изборътъ. Азъ не вдигнахъ рѣка за утвърдението на избора, ерго, поддържахъ касирането му. Сѣщото направиха и другитѣ. Онези, които е гласували за анкета, не се освобождава отъ задължението да гласува по сѣщество. Той е длъженъ да гласува; това и азъ направихъ.

И тѣй, г-да, свършвамъ и ви моля да минете на дневния редъ, като не влизате въ разбирателство на направеното прѣдложение, защото прѣдложението на г. Мирски е антипарламентарно. Прѣлагамъ слѣдния дневенъ редъ: „Слѣдъ даденитѣ обяснения отъ г. прѣдседателя, Събранието, бидейки достатъчно освѣтлено, минава на дневенъ редъ“. Свършвамъ.

Прѣдседателятъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. д-ръ Стоянъ Даневъ.

Обажда въ: Нѣма го.

Прѣдседателятъ: Отежтствува.

Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Динио Рашевъ.

Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Споредъ това, който гласувахме за г. Табурно, споредъ мене и споредъ всички, ясно иде да се докаже, че ние извадихме съвѣтъ криви заключения отъ той вотъ. Че дѣйствително е тѣй, азъ ще се помъча да докажа съ слѣдующитѣ цифри. Г. министърътъ и г. прѣдседателятъ се спрѣха на абсолютното болшинство, не се спрѣха на относителното болшинство. Но и въ единия, и въ другия случай, ако вземемъ било абсолютното болшинство или относителното болшинство, могатъ да се извадятъ заключения, че ние сме дали криви тълкувания на тѣзи цифри, защото не взехме въ съображение, че нѣкои отъ народнитѣ прѣдставители се въздържаха. Че дѣйствително се въздържаха нѣкои отъ народнитѣ прѣдставители, идатъ да покажатъ цифритѣ. Нека вземемъ поотдѣлно всѣка една цифра отъ гласуването. Дадоха се три вота: за утвърдението бѣха 24, за анкетиранието бѣха 37, а за касирането 58, и тия тритѣ суми, събрани въ едно, даватъ сумата 119. Оттуй иде да заключимъ, че около 12 души се въздържаха, и тия 12 души не можемъ да ги притуримъ на никакъ; тѣ сѣ безъ мнѣния; тѣ не отидоха нито къмъ касирането, нито се съединиха съ утвърдението, нито съ анкетиранието. Самитѣ цифри идатъ да докажатъ туй нѣщо. Сега, нека вземемъ тия тритѣ случаи, тритѣ вота; тѣ ни свеждатъ къмъ двѣ нѣща. Първиятъ вотъ бѣше за касирането, вториятъ за утвърдението и третиятъ за анкетиранието. Цифритѣ за анкетиранието и за утвърдението се свеждатъ къмъ едно, къмъ единъ случай, защото тия, които сѣ гласували за утвърдението — 24, и тия, които сѣ гласували за анкетиранието — 37, тѣзи двѣ групи, казвамъ, показватъ, че този човѣкъ трѣбва да остане тукъ.

М. Златановъ: Ами вие гласувахте за утвърдението, а не за касирането.

Д. Рашевъ: Защото тия, които сж гласували за утвърдението, тѣ сж и за анкетирането. Туй иде да покаже, че тоя човѣкъ трѣбва да си остане, трѣбва да си седи. Тѣй че, и господата, които сж гласували за утвърдението — 24, трѣбва да се присъединятъ къмъ тѣзи 37, и тогава 37 и 24 ставатъ 61. Този случай иде да покаже, че г. Табурновъ трѣбва да си седи тукъ, защото само 58 искаха да се махне, а тѣзи 61 искатъ да остане тукъ.

Сега, ако вземемъ относителното болшинство, понеже 12 души се въздържаха, излиза, че отъ 119, като извадимъ 61, оставатъ 58. Значи, погледнато на абсолютното болшинство, 58 господа искатъ г. Табурнова да го нѣма тукъ, а 61 искатъ, щото той да остане тукъ. Понеже тия числа се свеждатъ къмъ едно, както споменахъ, то въ единия случай имаме 58, а въ другия — 61. Ето защо, споредъ нашия вотъ и споредъ мене, г. Табурновъ трѣбваше да бѣде тукъ, и като се съединятъ тия двѣ числа, тогава трѣбва да се даде другъ вотъ, за да видимъ, да-ли трѣбва да се утвърди изборътъ или да се анкетира. Но числата идатъ да покажатъ, че трѣбва да се анкетира. Ето защо, азъ настоявамъ, че г. Табурновъ трѣбва да бѣде тукъ, защото самитѣ числа показватъ това. (Глъчка) Съ това ние правимъ, г. г. прѣдставители, една голѣма погрѣшка, защото 58 бѣха да нѣма г. Табурнова тукъ, а 61 да бѣде тукъ. (Прѣречения между г. Рашева и г. Копринарова. (Глъчка)

Прѣдседателъ: (Звъни) Моля, г-да.

Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Христо Дограмаджиевъ.

Х. Дограмаджиевъ: Г. г. народни прѣдставители! По конституцията, както и по нашия правилникъ, прѣдложенията, били тѣ законодателни или не отъ характеръ законодателенъ, могатъ да бѣдатъ приети отъ Събранието само при абсолютно вишегласие.

М. Златановъ: То е изборно изражение „абсолютно вишегласие“.

Х. Дограмаджиевъ: Ето защо нашиятъ правилникъ и конституцията като опрѣдѣля по-напрѣдъ въ чл. 114 при какво число присѣтствующи членове може да се гласува, въ чл. 116 казва, че рѣшенията се взематъ по вишегласие на присѣтствующитѣ. Какво значи това? Това значи, че отъ присѣтствующитѣ членове колкото сж, трѣбва да гласуватъ по-повината, плусъ единъ, за да се вземе рѣшение, защото конституцията казва, че, ако се раздѣлятъ гласоветѣ, прѣдложениято пада. Истина, че туй се отнася до законоположения отъ законодателенъ характеръ, обаче нашиятъ правилникъ не знае другъ начинъ за прокламиране на рѣшенията, освѣтъ този, който е указанъ за законодателнитѣ прѣдложения. Като е тѣй, не ще съмнѣние, че въ случая, когато говоримъ за избора на г. Табурнова, трѣбва да се види, правилно ли е той касиранъ или неутвърденъ, като се има прѣдъ видъ, че прѣдложениято за касирането му или прѣдложениято за анкетирането на избора му трѣбва да има вишегласие; съ други думи, половината отъ присѣтствующитѣ 131 народни прѣдставители, които се оказаха при гласуването на тоя въпросъ, 66 души да сж били за касирането или за неутвърдението на избора. Сега, това е единъ въпросъ, върху който трѣбва да споримъ. Азъ мисля, че той може да се рѣши много лесно. Всѣки народенъ прѣдставителъ се презюмира, че е законно избранъ и той не може да напусне банкитѣ, не може да напусне тази ограда, освѣтъ ако Народното събрание съ вота, който има задъ себе си, намѣри, че

той е незаконно избранъ, е касиранъ, съ други думи. Въ случая гласоподаването какъ е вървѣло? Азъ нѣмамъ основание да оспорвамъ туй, което се обяви отъ г. прѣдседателя, но допускамъ, че вие ще се поправите, ако внесе една малка поправка.

Станали сж три прѣдложения, три гласувания: първо прѣдложение и гласуване за утвърдението, второ за анкетиране, трето за касиране. Какъ сж станали тѣ, не е важно, послѣ може да се говори. Въ това врѣме, когато се добива такъвъ резултатъ — 58 за касирането отъ присѣтствующитѣ 131, понеже станало прѣброяване — при туй гласуване г. министъръ Мушановъ се намѣсилъ и поискало да стане едно прѣброяване на гласоветѣ за анкетирането на избора и на отѣзи за утвърдението. И какъ можеше да стане туй прѣброяване, когато при гласуването за анкетиране и при гласуването за утвърждение не е станало прѣброяване? Естествено е, че трѣбвало да стане втори вотъ, и той е станалъ, и понеже прѣдложениято за анкетиране добива 37 гласа отъ 131 присѣтствующи, значи, 94 сж противъ; презюмира се, че Събранието не ще анкетата, и прѣдседателъ казва прѣдложениято пада. Вѣрно е, че нѣма оспорване и за утвърдението на избора, защото, пакъ на сѣщото основание, на сѣщата презумция, че останалитѣ 94 сж противъ прѣдложениято — асѣж виждаме, че 12 се въздържатъ — и това прѣдложение пакъ пада. И тогава г. прѣдседателъ обяви резултата, че г. Табурновъ е касиранъ. Но, прѣди да стане второто вотирание, както казахъ, слѣдъ прѣброяването на гласоветѣ, г. Мушановъ е казалъ тѣзи думи: „Да стане туй прѣброяване, за да се доберемъ до едно относително болшинство“.

Д. Мишевъ: Думитѣ на г. Мушанова не сж задължителни нито за насъ, нито за г. прѣдседателя.

Х. Дограмаджиевъ: Азъ не казвамъ, че сж задължителни, а ги казвамъ, за да освѣтля, какво е говорилъ г. Мушановъ, и, вѣроятно, тѣ сж прѣдизвикали този вотъ — вѣроятно, казвамъ.

Сега, азъ бихъ приелъ напълно обявения резултатъ отъ г. прѣдседателя за неутвърдението на избора, ако въ случая законната презумция, че останалитѣ противъ анкетата 94 души и за неутвърдението на избора 107 души, сж противъ анкетата или противъ утвърдението. Но което е злото тукъ, то е, че съ единъ дѣйствителенъ вотъ тази презумция е паднала, защото имате 58 души само за касирането; ще рече, че имаме всички останали хора за утвърдението.

М. Златановъ: Какъ „ще рече“, я го разкажете.

Х. Дограмаджиевъ: Азъ го казвамъ. Като се знае, че, 58 сж за касирането, . . .

М. Златановъ: Защо събирате и непримиримитѣ?

Х. Дограмаджиевъ: . . . слѣдователно, остава, че 73 сж противъ касирането, а 12 само се въздържатъ.

М. Златановъ: Откъдѣ какъдѣ? Тѣ не гласуватъ за анкетата.

Х. Дограмаджиевъ: Когато вие казвате, че г. Табурновъ е касиранъ, защото за неговия изборъ сж гласували само 24 души, азъ ви казвамъ, че не е касиранъ, защото за касирането сж само 58.

И. Паликрушевъ: А за утвърдението колко?

Х. Дограмаджиевъ: Казвамъ, че, слѣдъ като се знаелъ обявениятъ резултатъ, първиятъ, че г. Табурновъ за утвърдението е ималъ меншинство, трѣб-

ваше да се обяви резултатът; но пристъпено е към гласуване за касиране, и тогава се влошава работата, защото и за него нямате болшинство. Събранието, за да вземе едно решение, трябва половината от гласовете на присъстващите, плюс един глас. Това е то вишегласие. А тук за касирането вие нямате това вишегласие.

Но разсъждава се друго-яче: второ гласуване за касиране не стана; не се знае, ако беше станало, можеше да има и повече гласове, можеше да има и по-малко. Но за Събранието едно е известно, че, за да бъде касиран г. Табуринов, трябва най-малко да гласуват 61 души, ако сметате, че трябва да се извадят въздържалите се. Такова нѣщо нѣма. Ито защо, мосто заключение е това: азъ намирамъ, че провъзгласениятъ отъ председателя воть е неправиленъ. Другъ е въпросътъ, да-ли можемъ да го отменимъ или ще кажемъ: свършено, защото séance tenante не се е повдигналъ.

Г. Кжневъ цитира автори — азъ се прѣкланямъ прѣдъ тѣхния авторитетъ — но не мога да сподѣля мнѣнието на г. Кжнева, че всички тѣзи автори по парламентарното право сж за насъ задължителни, или че ние трябва да отдадемъ сжкия поклонъ, който прави г. Кжневъ. Той мисли, че тѣ въ нищо не грѣшатъ; но той не опрѣдѣли какво е значението на séance tenante. Доколкуто знаемъ, щомъ стана извъстенъ резултатътъ на гласуването на избора на г. Табуринова, бѣше даденъ отидиъ, и тутакси слѣдъ отидиха се направи рекламация противъ вота, и понеже е отложено за днесъ, значи, законно може да се вземе, че е séance tenante по този въпросъ. И не съмъ азъ на мнѣние да се повтаря гласуването — то би било безцѣлно — но да признаемъ, че споредъ резултата, обявенъ отъ г. председателя, г. Табуриновъ остава въ Събранието за народенъ прѣдставителъ. (Възражения отъ мнозинството) Азъ може погрѣшно да мисля, но въ всѣки случай моето мнѣние е такова, което може да се поддържа, и азъ го поддържамъ, като имамъ прѣдъ видъ чл. чл. 114 и 116 отъ конституцията и чл. чл. 46 до 48 отъ нашия правилникъ.

Прѣседателътъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Манолъ Златановъ.

М. Златановъ: Г. г. прѣдставители! Днеска трябва да разискваме опова, което е заявено отъ г. Краева. Можеше ли то да бъде на дневенъ редъ и, ако можеше, можеше ли да се засѣга сжществото на въпроса, рѣшенъ съ окончателенъ воть завчера, както направи г. Кжневъ, който говори по сжщество, и както се опита да направи г. Дограмаджиевъ?

Х. Дограмаджиевъ: Азъ не говорихъ по сжщество.

М. Златановъ: Който говори, че вотьтъ на Събранието е влѣзълъ въ законна сила, защото споръ противъ него нѣмало, който признава, че вотьтъ на Събранието, обявенъ отъ онази маса, (Сочи къмъ г. прѣседателя) е воть неотменимъ, освѣнъ по реда на закона и правилника, той не трябва сега да иска друго, освѣнъ да гледа какъ да запази силата на този воть. Азъ бѣхъ за анкета, но сега ще поддържамъ онзи резултатъ, който е обявенъ отъ тамъ, противъ който оспорване не е дадено, противъ който загадка за нѣкаква неправилностъ не е казана. При обстановка не по правилника, слѣдъ почивка, послѣ дошло, късно дошло. За всѣко прѣдложение за изправка на нѣщо, което е влѣзло въ законна сила, има правилникъ, има редъ. Сѣ за правилникъ говоримъ, чужди коментари не цитираме, когато ние въ тази работа можемъ да се опрема само на чл. чл. 10, 48 и 51 отъ правилника.

Г. г. прѣдставители! Гласува се по реда на чл. 51, но неговото изрично прѣдписание. Г. Мирски го оспорваше, като казваше, че и утвърждението могло да

бѣде първо поставено. Членътъ на правилника е ясенъ. Когато има въпросъ не отъ законодателенъ характеръ, ако има нѣколко прѣдложения, които искатъ вота на прѣдставителството, за да запазимъ правото на Събранието, на отдѣлнитъ народни прѣдставители, които сж автори на отдѣлнитъ прѣдложения, и за да нѣма реакция тукъ противъ свободата на Събранието, трябва всѣко едно прѣдложение да бѣде гласувано въ таквъ порядъкъ, та да се гарантира отговорността на народното прѣдставителство и по други двѣ, три или четири прѣдложения. Не можеше по-рано да се гласува друго прѣдложение, освѣнъ прѣдложениято за анкета, защото то остава открити двата въпроса: за утвърждението и за касирането. И ако имаме размишление по-подробно при първото още гласуване, онзи, който иска утвърждение, има повелителенъ интересъ да гласува за анкета; той желае да спасява — нека продължи живота на този депутатъ чрѣзъ една анкета. Какво е туй, да кажемъ: желая утвърждение — пада въ меньшинство, и слѣдъ туй да кажемъ: не желая да се анкетира? Какво желание той гони и въ кой моментъ той напуска своята цѣль? Това е една неразбория. Който иска утвърждение, той ще помогне чрѣзъ анкета, като върва, че съ това ще даде едно подкрѣпление на вота за утвърждение.

По-нататъкъ. Гласува се второ прѣдложение слѣдъ анкетата — и тамъ меньшинство. Добръ. слѣдъ като се гласуваха прѣдложенията за утвърждение и анкета, остава единъ въпросъ — касирането. Той е последниятъ; той се изчерпи. Какъ се изчерпи у насъ въпросътъ за касирането? Получиха се 58 гласа при непротивряване на първитъ два вота. Стана втора проверка. Първиятъ воть — меньшинство; вториятъ, съ малка разлика — но пакъ меньшинство. Какво можеше да стане по-нататъкъ, освѣнъ опова, което се прѣдложи отъ г. прѣдседателя като воть, полученъ и провъзгласенъ и противъ който никой нищо не възрази?

Г. г. прѣдставители! Да не търсимъ чужди автори; но нашия случай тѣ не сж мислили, не сж аналогични. Не трябва да забравяме своя законъ и разпоредби и само да се хвалимъ съ чужди мнѣния. Моля, да не се говори за Англия, дѣто съ борба сж извоювали прѣднѣкове това право, поне 40 народни прѣдставители да образуватъ присъстващите, а трябва да се помни, какво изисква чл. 10. Чл. 10 изисква $\frac{1}{2}$ отъ числото на депутатитъ, за да засѣдаваме, да законодателствуваме и да рѣшаваме. Ама ще кажатъ: тукъ сж били прѣброени 131 души. Ще прѣброимъ гласоветъ, които се дадоха за тритъ прѣдложения, и ще видимъ, надминаватъ ли минималното число, което чл. 10 изисква, и, ако е законно при 70 души да могатъ да бѣдатъ разглеждани и отхвърлени въпроси отъ законодателенъ характеръ, и да се считатъ за недействителни само при равенство на гласоветъ, токозъ повече това е законно при други въпроси. Законътъ изисква работа, а не обструкция, а не мълчание, както става въ нашата камара: въздържамъ се. Тогава Събранието не ви знае мнѣнието. Но въ таквъ труденъ случай ние ще прибѣгнемъ не къмъ буквата, а къмъ разума на закона, за да се разрѣши разумно. Колко души гласуватъ за избора, ще съберемъ тритъ числа; отъ тѣхъ ще видимъ дѣ е вишегласието. Щомъ общото число надминава числото на чл. 10 — около 70 или повече отъ 70 — вие имате едно гласуване правилно и редовно. Азъ мисля, че ние вотираме и така обявения воть отъ Народното събрание, сега, съ ново гласуване ние, трябва да приемемъ, а не да се повръщаме надиръ и да подковаваме престижа на Събранието, като си играемъ съ него-ния воть.

За земледѣлцитъ казаха, че тѣ можеха да измѣнятъ резултата, ако бѣха гласували за анкета. Вѣроятно тѣ сж казали: утвърждение, но интимно сж мислили иначе, както сж мислили мнозина. Но тѣ сж

вътрешни работи, които въ правилника не се прѣд-
виждатъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Кръстю Мирски,
за обяснение.

Н. Мирски: Г. г. народни прѣдставители! Не е въ-
просъ да подкопаваме престижа на почитаемия прѣд-
седател на Народното събрание.

М. Златановъ: Вотътъ на Събранието стои по-горѣ
отъ прѣдседателя.

Н. Мирски: Задава се въпросътъ: „Защо не гла-
сувахте за анкета?“ Затова не гласувахме за анкета,
защото щѣхме да гласуваме за утвърждение — туй
ви отговаряме ние, а други може да ви отговорятъ:
затова не гласувахме за анкета, защото щѣхме да
гласувахме за касиране.

Моятъ другаръ отъ Варненската градска околия
ни прочете неправилно чл. 114 отъ конституцията:
(Чете) „Гласоподаването върху вѣзналния въ Събра-
нието проектъ се допуска само въ такъвъ случай, ако
се намиратъ въ засѣданieto повече отъ една трета
отъ всичкитѣ прѣдставители.“ Въ нашата конститут-
ция никѣдѣ не е казано, какво число народни прѣд-
ставители трѣбва да има въ началото на засѣда-
нието, за да се отвори и законно да дѣйствува и да
се прилага този членъ. Но не е право, като искаме
да имаме тукъ винаги $\frac{1}{3}$ отъ всичкитѣ прѣдстави-
тели, за да могло да се разиска. На мене никой не
ми възрази, че съмъ кривъ като казвамъ, че и прѣд-
ложението на комисията не изчерпва въпроса. Азъ не
чуехъ отъ никого, и затова нѣма да се водя по чуждъ
разумъ. Ако е за Жюль Пудра, той е прочутъ по
това — както се писа въ врѣме, когато България не
бѣше присъединена къмъ Източна-Румелия — че е
единичниятъ авторъ — конституционалистъ, който
казва, че може да се разтури едно Народно събрание,
безъ да е свикало на сесия. Азъ не можахъ да се
консултирамъ съ нѣкои автори, и затуй въ такъвъ
случай азъ съмъ правъ и ще поддържамъ туй, което
ми диктува разумътъ. Азъ не гласувахъ за анкета,
защото щѣхъ да гласувамъ за утвърждение; други
не гласуваха за анкета, защото щѣха да гласуватъ
за касиране; трети не гласуваха за анкета, защото
искаха да чакатъ още доказателства. Слѣдователно,
не е право да се счита, че винаги трѣбва да се гла-
сува най-напрѣдъ за анкета. Ако комисията бѣше
дошла съ прѣдложение за анкета, юриспруденцията
е, чо трѣбва да гласуваме за анкета, по не затуй,
защото иска анкета, а защото комисията прѣдлага
това, слѣдъ като тя е добръ изучила работата. Помня,
че покойниятъ Каравеловъ даже не оставише да се
гласува по-напрѣдъ единъ членъ отъ единъ законо-
проектъ, внесенъ отъ него, който е измѣненъ отъ
комисията, ако той не се съгласѣше. И много право,
защото той има право да си оттегли законопроекта,
ако се приеме редакцията, която комисията му е
дала. Винаги се прѣдполага, че въ комисията най-
добъръ се изучаватъ въпроситѣ, но още по-добъръ тѣ
биха се изучили, ако се внесѣше законопроектъ въ
онѣзи комисии, които работятъ съ мѣсци.

И така, попече комисията не ни прѣдложи анкета,
а я прѣдложи единъ господинъ, който пристрастно
говори по въпроса, мнозина не гласуваха за анкета.
Защо? Защото гледаха несериозно на прѣдложението
му. За тѣхъ бѣше доста ясенъ въпросътъ, било да
гласуватъ за утвърждението, било да гласуватъ за
касирането на избора. Като е така работата, пита се:
не е ли право, че всички ония, които гласуваха за
анкета, имаха право, при гласуването за утвържде-
нието, да гласуватъ за отлагането, сир. за неутвър-
ждението на избора?

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣд-
ставител г. Теодоръ Теодоровъ.

Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ
проситѣ, които се възбуждатъ сега, сж нѣколко и
всичкитѣ сж принципиални; тѣ трѣбва да получатъ
едно рѣшение, единъ отговоръ тоже принципиаленъ,
а не въ свръзка съ личността. Ако азъ бѣхъ тукъ
въ врѣме на гласуването, какъ щѣхъ да гласувамъ.
за отлагането ли, за анкетата ли, за утвърждението.
или за касирането на избора, не е важно — въ всѣки
случай, не щѣхъ да гласувамъ за касирането на из-
бора; по какви съображения, нѣма нужда да ги ка-
звамъ сега, защото не можахъ да взема думата то-
гава и нѣма какво сега да се говори. Но въпросътъ
не е този, да се утвърди ли изборътъ на г. Табур-
нсва, да се касира ли, или да се анкетира, а въпро-
сътъ е, какво трѣбва да стане съ прогласеното отъ
г. прѣдседателя рѣшение на Народното събрание въ
миналото засѣдание? Въобще въ единъ такъвъ слу-
чай, какъвто е този, твърдѣ рѣдѣкъ за нашия парла-
ментъ, при раздѣлянето на гласовѣтъ, какво трѣбва
да се счита, че е рѣшението на Народното събрание?
Това е единиятъ въпросъ. Вториятъ въпросъ е: може
ли въ слѣдующето засѣдание да се подлагатъ по-
вторно на разискване минали и свършени въпроси?

По първия въпросъ. Отъ фактическа страна, както
се установиха даннитѣ отъ г. прѣдседателя, работата
излиза така, че първиятъ въпросъ, който е билъ
поставенъ на Народното събрание, е билъ: да се до-
пусне ли анкета или не? Правилно ли е поставенъ
този пръвъ въпросъ, вмѣсто да се постави другъ
нѣкой въпросъ? Споредъ мене, не може да има ника-
къвъ споръ, че той е правилно поставенъ. Този въ-
просъ се разрѣшава отъ нашия правилникъ, чл. 51
отъ който гласи изрично: (Чете) „Гласуването на по-
правкитѣ и прибавкитѣ става въвсѣкога прѣди гласу-
ването на главния въпросъ“. — Това — когато е дума
за законодателни прѣдложения и когато се гласува
напр. нѣкой текстъ, дѣто има поправка или при-
бавка. — „При гласуване прѣдложения не отъ законо-
дателенъ характеръ на първо мѣсто се постави
опека, което не изчерпва въпроса.“ Имате три въз-
можни рѣшения: едно — да се утвърди изборътъ,
друго — да се касира изборътъ или да не се
утвърди, което е сѣ сжщото, т. е. противно на пър-
вото, а третото е — да се анкетира изборътъ или не.
Кое е това рѣшение, което не изчерпва окончателно
въпроса, което дава възможностъ на всички да се из-
кажатъ? Очевидно е, че е първото: то има отлага-
теленъ характеръ, то не разрѣшава сега въпроса, а
е само да се допусне една анкета, значи, да не се
рѣшава сега въпросътъ, а да се отложи за изслѣд-
ване и да се рѣши други пътъ. Очевидно е, че този
въпросъ е прѣдшествоващъ и той трѣбваше да се
постави най-напрѣдъ, а г. прѣдседателъ правилно
го е поставилъ. Въ това отношение не самѣ нашиятъ
правилникъ е такъвъ, но и съответствениятъ членъ
отъ френския правилникъ, отдѣто е взетъ този
членъ, а сжщо и практиката въ всички парламен-
тарни страни, доколкото ми е известно, е такава: въ-
проситѣ, които не прѣдрѣшаватъ другитѣ, се поста-
вятъ най-напрѣдъ, за да се изчерпятъ всички по-
слѣдователно. Така се разрѣшава този въпросъ и отъ
френската практика. Въ *Pandectes françaises*, които
имаме тукъ, на думата *élections* азъ чета въ § 2361:
(Чете) „Les mesures préparatoires sont mises aux voix
avant la décision sur la validation ou l'invalidation“.
„Прѣдварителнитѣ мѣрки се полагатъ на гласуване
прѣди рѣшението за утвърждението или касирането“.
И цитирани сж рѣшения, отъ кои години именно сж
гласувани въ френския парламентъ. И слѣдующиятъ
§ казва: (Чете) „Il en est ainsi, par exemple, de la pro-
position de renvoi au bureau d'un dossier, pour qu'il
soit soumis à un nouvel examen.“ — „Сжщо така е,
напр., случаятъ, когато има прѣдложение да се

прати на изборната комисия едно дѣло, което констатирующиятъ общава да внесе“. Такова бѣше, напр., моето предложение по дѣлото на г. Стоимена Сарафовъ — да се чака да се получи отъ кюстендилския съдебенъ слѣдователъ слѣдственото дѣло. То е едно предложение, което не разрѣшава въпроса, което не го изчерпва и то трѣбва да се гласува по-напрѣдъ, макаръ и да се поддържа отъ едного, защото щомъ се рѣшатъ другитѣ въпроси, то става безцѣлно, безполезно и нѣма защо да се полага на гласуване. По-нататкъ слѣдующиятъ § 2363 изрично говори за анкетата: (Чете) „Lorsque, sur un rapport tendant à l'admission, une demande d'enquête est présentée, c'est cette dernière qui a la priorité.“ — „Когато върху единъ рапортъ, докладъ, който заключава за утвърждение на избора“ — както бѣше нашиятъ случай: докладътъ бѣше за утвърждение — „е направено едно предложение за анкета“ — точно нашиятъ случай — „c'est cette dernière qui a la priorité“ — „това послѣдното предложение е, което има прѣимуществото“, то най-напрѣдъ трѣбва да се гласува. И по този въпросъ има маса рѣшения на френския парламентъ, цитирани тукъ, дѣто се постѣпва сѣ по този начинъ. Това е une pratique constante, една постоянна практика. Нашиятъ правилникъ е таквъ, слѣдователно, и по този въпросъ не може да се спори.

Анкетата при гласуването е била отхвърлена. И върху това нѣма какво да се спори, защото отъ 131 присѣтствующи само 34 сж се изказали за анкета. Какво е трѣбвало да направи г. прѣседателътъ подиръ туй? Имало ли е друго нѣкое предложение, което не изчерпва въпроса, прѣдварително такова? Не е имало. Остава предложението на комисията, да се утвърди или евентуално да не се утвърди изборътъ. Положенъ този рѣшающъ въпросъ на гласуване, оказва се, че за него гласуватъ още по-малко, отколкото за анкетата — само 24 души; значи, когато отъ 132 присѣтствующи само 24 души вдигнатъ рѣка за утвърдението на избора, изборътъ не е утвърденъ. Предложението на комисията за утвърждение на избора се счита за отхвърлено. Това, г. г. народни прѣдставители, е равносилно на касиране.

Д. Мишевъ: Тѣй!

Т. Теодоровъ: Нѣма пужда отъ никакво по-нататъшно полагане на гласуване. Това слѣдва: първо, отъ съображението, че това предложение е рѣшающе: ако има болшинство, изборътъ се утвърждава, ако нѣма болшинство, значи, не се утвърждава. Така се разгледва този въпросъ и въ Франция. Не можемъ ние, както казва г. Златановъ, да не гледаме какво правятъ въ Франция или Англия. Ами какво ще гледаме тогава? Или ли нѣ учимъ хората на парламентаризъмъ? Ами ние самата конституция и правилника си сме взели отъ хората и, най-послѣ, не сме ние сами, които ще водимъ цивилизацията, а ще трѣбва да я учимъ и отъ другитѣ. Не трѣбва да бъдемъ толкова горделиви. Има хора, които по-много знаятъ и по-много сж изпитали, и ние ще слѣдваме тѣхъ. Не е срамътъ да слѣдваме Франция или Англия, стига да не слѣдваме Авганистанъ или Персія.

Въ сжщитѣ тѣзи Пандекти, пакъ върху думата élections, въ § 2365 се разрѣшава въпросътъ така: (Чете) „Suivant une jurisprudence constante, lorsque la Chambre repousse les conclusions du bureau tendant à la validation d'une élection, celle-ci est considérée comme invalidée par le seul fait de ce rejet“. И този тезисъ е подкрѣпенъ пакъ съ редица рѣшения на френския парламентъ; не единъ път е така рѣшавано, а многократно е така рѣшавано. Значи, такива случаи, като нашиятъ, въ френския парламентъ сж се

явявали многократно. Буквално на български значи: „Споредъ една постоянна, установена юриспруденция, когато камарата отхвърли заключението на комисията“ — тукъ се казва бюро, но тя е провѣрочната комисия — „която прѣдлага да се утвърди единъ изборъ“ — както е нашиятъ случай, когато камарата отхвърли предложението на комисията, която прѣдлага да се утвърди единъ изборъ — „този изборъ се счита като касиранъ — par le seul fait de ce rejet — съ самия фактъ на това отхвърляне.“ Нѣма пужда да се казва, че се касирва; отхвърля се утвърдението — значи, изборътъ не се утвърждава. То е сѣ едно. Съ самия фактъ на отхвърляне предложението на комисията за утвърждение на избора, счита се, че изборътъ е касиранъ. Такава е юриспруденцията постоянна, constante, споредъ свидѣтелствата на този авторъ. Ако Жюль Пудра не се харесва на г. Мирски, той нѣма да откаже авторитета на французкия парламентъ, и сигурно Жюль Пудра не е измислилъ това, а взема съществуващата практика. Но направи се тукъ едно възражение отъ г. Дограмаджиева, струва ми се, отъ г. Рашева и отъ нѣкои други, възражение, което азъ четохъ и въ вѣстникитѣ; то се състои въ слѣдующето: всѣки единъ се счита, че е народенъ прѣдставителъ, и докато не се яви едно болшинство да каже, че се касира, той трѣбва да си стои на мѣстото си. Вие имате, напр., тѣзи, които сж се произнесли за анкета — тѣ не сж се произнесли да го изпѣдятъ отъ камарата; имате и тѣзи, които сж за утвърдението — и тѣ не сж се произнесли да го изпѣдятъ. Сѣберете тия 34 гласа съ другитѣ 24 . . .

Обаждатъ се: 37.

Т. Теодоровъ: Или 37. — . . . излизатъ 61, а пъкъ за касирането има 58. Това сжждение е погрѣшно, защото, когато се провѣрва изборътъ на единъ народенъ прѣдставителъ, той не може да каже: „Азъ съмъ народенъ прѣдставителъ и, за да ме касирате, трѣбва да има едно извѣстно рѣшение“. Неговиятъ изборъ не е още изборъ, докато не се провѣри. Ще видите даже въ френската практика да се оспорва правото на тия турени подъ анкета народни прѣдставители да взематъ участие въ гласуването при утвърдението на другитѣ народни прѣдставители. Не е достатъчно само да се избере единъ народенъ прѣдставителъ отъ избирателитѣ, да дойде тукъ и да се счита вече народенъ прѣдставителъ. Има парламенти, които не почватъ никаква работа, не се счита, че дѣйствуватъ закононо, докато не се провѣрятъ изборитѣ на болшинството отъ народнитѣ прѣдставители; даже прѣдварително се провѣрватъ мандатитѣ, че тогава държавниятъ глава идва да отвори камарата прѣдъ дѣйствително провѣрени и утвърдени народни прѣдставители. У насъ не е тѣй: у насъ и по избирателния законъ — нѣма пужда да ви цитирамъ сега статии — и по конституцията, и по правилника за вътрѣшния редъ на Народното събрание, изборътъ на народния прѣдставителъ трѣбва да се провѣри по отношение правилността или неправилността, и по отношение да-ли удовлетворява той самъ на изискуемитѣ отъ закона качества, и, само когато се утвърди отъ Народното събрание изборътъ, тогава той е народенъ прѣдставителъ. Другъ е въпросътъ ако слѣдъ утвърдението се направи предложение да го касирате, понеже е изгубилъ качествата на народенъ прѣдставителъ, напр., защото има присѣда, защото е станалъ прѣдприемачъ и т. н.; тогава, дѣйствително, можете да кажете: той си е народенъ прѣдставителъ, докато една ясна воля на Народното събрание не се произнесе за неговото изхвърляне. Инакъ, когато Народното събрание каже: „Азъ не те утвърждавамъ“, това значи, че ти можешъ да си отидешъ. — Това е безспорно.

Х. Дограмаджиев: Ами третият вот?

Т. Теодоров: Сега, има други възражения, които се правят. Каза се: „добър“ — г. Мирски тамъ се смуцава много и тамъ е очевидно базата на заявлението на г. Красва — „добър, но ние бѣхме за утвърдението и, ако знаехме, че ще излѣзе такъвъ резултатъ, ние щѣхме да гласуваме за анкетата, и анкетата въ такъвъ случай щѣше да има болшинство“. Може-би така да сте мислили, може-би не сте знаели, не сте прѣдвиджали резултата, но камарата не е виновна за туй, че не сте прѣдвидѣли какъ да гласувате. Колко пакти една група не може да постигне тактически, не може да схване настроението, не може да прѣдвиди резултата и остава измамена въ резултата на гласуването. То не е единъ резонъ. Отъ земледѣлската група пѣкъ се иска мнѣнието, че онѣзи, които сж били за анкета, не сж били за да се касира г. Табурновъ. Отдѣ знаемъ това?

Н. Мирски: Тѣ сж за врѣменно да остане тукъ.

Т. Теодоров: Не е така. Затуй именно се гласува по-рано прѣдложението, което не изчерпва въпроса, за да могатъ онѣзи, които сж за едно особено рѣшение, да се произнесатъ частично, а не по главния въпросъ, та, когато дойде подиръ това гласуването на главния въпросъ, да не се въздържатъ, защото могатъ да останатъ измамени, и затуй се пушатъ тѣ да гласуватъ по-напрѣдъ по частния въпросъ, за да знаятъ какво да правятъ по-сетнѣ при рѣшението на главния. Е добъръ, 37 души бѣхте за анкета; каза ви се съ първото гласуване, че анкета нѣма, защото вие сте малко, другитѣ не искатъ анкета, и тогава вие трѣбва да си опрѣдѣлите поведението при гласуването за утвърдението. Вие не можете да стоите съ запитване сѣ на своето искане на анкета и да не гласувате. Вие ще трѣбва да изберете: или да гласувате за утвърдението, или за касирането.

И. Паликрушевъ: Ако се въздържатъ, ще излѣзатъ.

Т. Теодоровъ: Ще дойда за въздържането, защото въпроситѣ сж принципиални и добъръ е да се изчерпатъ всестранно. Тѣзи, които сж били за анкета, нѣматъ право да останатъ съ скръстени ръцѣ и да кажатъ: понеже нашата анкета не се прие, ние можемъ по-нататѣкъ и да не гласуваме. Тѣ сж длѣжни да кажатъ: Събралието отхвърли нашето прѣдложение за анкета, насъ не ни слушатъ; какво ще излѣзе сега? Или ще се касира или ще се утвърди изборътъ и, изправени прѣдъ тази перспектива, трѣбваше да гласуватъ за утвърдението, ако сж били на мнѣние да се утвърди изборътъ, щомъ не се допуска анкета.

Т. Васильовъ: И гласуваха. Една група отъ петъ души, които бѣха за анкета, като падна анкетата, гласува за утвърдението.

Т. Теодоровъ: Допущатъ това. Азъ не зная кой какъ е гласувалъ, но казвамъ, че онѣзи, които сж гласували за анкета, бѣха длѣжни подиръ туй да взематъ участие въ разрѣшението на главния въпросъ...

Г. Нопринаровъ: Ако сж били за утвърдението.

Т. Теодоровъ: ...и да се произнесатъ, за утвърдението ли сж или не сж. Азъ допуцамъ, че между тѣзи лица, които сж били за анкета, имало е нѣкои — кои, не зная добъръ — които сж мислили така: щомъ не се допуска анкета, и азъ не съмъ убѣденъ, че изборътъ е неправиленъ, азъ ще гласувамъ за

утвърдението му. Но може да е имало и други, които пѣкъ да сж мислили така: азъ желаяхъ анкета, защото бѣхъ убѣденъ, че чрѣзъ нея ще се установятъ още по-силно и още по-добъръ тия факти, но като не се допуска анкета, азъ при тѣзи факти не ще гласувамъ за утвърдението. Тѣй че, нѣмаме право да казваме, че онзи, който е билъ за анкета, сигурно е билъ за утвърждение. Това не е вѣрно. Той трѣбва да гласува. Азъ ще ви дамъ единъ случай съ мене по избора на г. Сарафова. Неприятно е, но ще го кажа. Азъ бѣхъ на мнѣние да се изиска досието отъ сѣдебния слѣдователъ, а не да става анкета, и, когато се положи на гласуване прѣдложението да се изиска досието, гласувахъ за него, но когато не се прие това и се положи на гласуване прѣдложението за анкета, азъ гласувахъ и за анкета, защото първото не се допусна, а второто бѣ по-близо до моето искане — съ него се иска анкета. И когато не се прие и това второ прѣдложение и се положи третия въпросъ: „Който е за утвърдението, да си вдигне ръката“, азъ не вдигнахъ своята, защото не се прие анкетата, която азъ очаквахъ, че ще бѣде съ положителенъ резултатъ. Азъ считамъ по-скоро, че онѣзи, които сж за анкета, сж обикновено за касирането: тѣ вѣрватъ на констататоритѣ, тѣ мислятъ констатацията за сериозна, и заради това искатъ анкета. Вие знаете, че моята теория, която поддържамъ винаги тукъ, е, че, за да се даде ходъ на една констатация, да стане анкета, трѣбва да бѣдемъ убѣдени, че констатацията е сериозна, че ще излѣзе нѣщо отъ анкетата; щомъ не сме убѣдени, че е сериозна, нѣма защо да си губимъ врѣмето и нѣма защо да се подиграваме съ честъта на констататоритѣ и да оставимъ насъ да подиграватъ не-сериозни констататори. И азъ мисля, че онзи, който е за анкета, е по-скоро за касирането, отколкото за утвърдението, когато не се допусне анкета...

Н. Мирски: Това е ваше прѣдположение.

Т. Теодоровъ: Да, прѣдположение. — ...и тѣмъ защото има мѣсто за прѣдположения, длѣжностъ негова е, не да мълчи, а да гласува. Щомъ не сж гласували тия, които сж били за анкета — и очевидно е, че въ случая нѣколкомина не сж гласували, защото гласоветѣ за утвърдението сж по-малко, отколкото тия за анкета — щомъ не сж гласували, казвамъ за утвърдението, тѣ трѣбваше да знаятъ послѣдствията отъ това, че по този начинъ може да пропадне изборътъ, понеже слѣдъ отхвърляне на анкетата се полага на гласуване прѣдложението да се утвърди или да се касира изборътъ.

Г. г. народни прѣдставители! Ако бѣше спрѣлъ тукъ въпросътъ, нѣмаше да има никакво недоумѣние. Обаче, станало е едно трето гласуване, свършено излишно, и тукъ г. прѣдседателътъ вече е сбъркалъ. Поставенъ е билъ трети въпросъ за касиране, и за това прѣдложение сж вдигнали ръка само 58 души.

Г. Нопринаровъ: То е по-рано, г. Теодоровъ.

Т. Теодоровъ: По-рано, по-рано. Азъ вземамъ подъ внимание това.

Това е свършено погрѣшно и излишно гласуване на прѣдложението за касиране. Каква смисълъ има то? Ако бѣше направено даже при повторното гласуване, г. г. народни прѣдставители, приемете, че и този път, слѣдъ двѣтѣ гласувания, същото число пакъ гласуваха и падѣха пакъ 58; какво трѣбваше да се направи тогава? Нека поставимъ така въпроса. Азъ присемамъ и туй, защото казвамъ, че нѣмамъ никакво parti pris спрѣмо г. Табурнова; напротивъ, като опозиционеръ, бихъ желалъ да има още единъ повече такъвъ тукъ, да ни помага, когато трѣбва да се боримъ съ правителството; най-

послѣ това и по тактически съображения трѣбва да го желаемъ. Но тукъ сѣ поставени принципиални въпроси, които не трѣбва да извъртваме за угодата на единъ или други. Ако се яви и въ бъдѣще единъ такъвъ случай, какво трѣбва да заключимъ? Ще заключимъ, че това гласуване за касирането подкрѣпя първото гласуване за неутвърдението. Защо? Защото най-много сравнително гласове сѣ били за касирането. Ама може ли сѣ едно сравнително броене на гласовѣ да се разрѣши единъ такъвъ въпросъ? Какъ е възможно, питатъ се нѣкои, сѣ 58 гласа отъ 131 да се разрѣши въпросътъ? Може, и не само може, но хората постоянно правятъ това, когато има въздържания отъ гласуване. Въ всички случаи, когато нѣма законодателно предложение, дѣто можете или да го приемете или да го отхвърлите, а се касае за приемане на едно отъ нѣколкото предложения, напр., за приемане на дневенъ редъ за довѣрие къмъ правителството, предлагатъ се и нѣколко видоизмѣнения на дневния редъ — нѣкъдѣ гласуватъ даже поименно — какво става? Една голѣма частъ отъ депутатитѣ се въздържатъ и не гласуватъ никакъ, по извѣстни свои съображения, било тактически, или политически, или морални; една голѣма частъ депутати се въздържатъ и не гласуватъ, и остава да гласуватъ само другата частъ депутати, но, като вземете послѣднитѣ, тѣ могатъ да бѣдатъ, заедно взети, дори и по-малко отъ онѣзи, които се въздържатъ. Въпросътъ, обаче, не остава неразрѣшенъ, но казватъ: онѣзи, които мълчатъ, които се въздържатъ, тѣ се съгласяватъ да приематъ резултата отъ гласуването на другитѣ, защото никой не имъ е вързалъ езика, никой не имъ е вързалъ рѣцѣтъ, ако искатъ да достигнатъ извѣстенъ резултатъ, да го кажатъ, а щомъ мълчатъ, значи тѣ приематъ да се състезаватъ другитѣ и, какво то излѣзе, ще се подчинятъ на него. То е сѣщата система, която се приема и при изборитѣ. Ние виждаме, че отъ 18 хиляди избиратели на София отиватъ да гласоподаватъ само 4 хиляди и, като се раздѣлятъ тия 4 хиляди гласа на четири партии, избира се народенъ прѣдставителъ само съ 1.200 гласа въ нѣкои случаи; значи, болшинство, а въ сѣщность само 1.200 гласа има човѣктъ и прѣдставлява 18 хиляди, отъ които 14 хиляди не сѣ же явили на избора. Ами ако биха се явили тѣзи 14 хиляди, то би ли ималъ болшинство да ги прѣдставлява? Не. Но работата е, че отъ онѣзи, които сѣ же явили, отъ активнитѣ, той има сравнително най-много гласове, и затуй той ще бѣде народенъ избраникъ. Сѣщото става и при въздържането отъ гласуване въ камарата. Вие ще четете често, че въ Франция въпросътъ се рѣшава съ 118 гласа противъ 65 и 200 въздържани. Така рѣшаватъ хората, щомъ нѣкои не щатъ да рѣшаватъ, въздържатъ се, или пъкъ отсъствуватъ. Колко пѣти се случва тукъ, когато присѣдствуватъ само 80 души, и ние рѣшаваме въпроса съ 41 гласа, а пъкъ онѣзи, които сѣ отсъствували, могатъ да не бѣдатъ доволни, но не могатъ да дойдатъ тукъ да ни кажатъ: насъ ни нѣмаше тукъ; какво е туй? 41 гласа при 200 души народни прѣдставители рѣшаватъ ли въпроса? Защото ще имъ се каже: свършено е, да сте дошли, не може да искате сега прѣрѣшаване на въпроса, защото ви е нѣмало при рѣшаването му; можете тогава само да направите туй, когато въпросътъ би билъ рѣшенъ при нѣмание на кворумъ, при нѣмание на $\frac{1}{3}$. А прѣдставете си, този случай у насъ е честъ, особено въ ноцнитѣ засѣдания, когато на едни се доспало, други, като гладни, отиватъ си и оставатъ тукъ не по-малко отъ $\frac{1}{3}$, ние сме само 68 души, и въпроситѣ се разрѣшаватъ по болшинство съ 36 гласа. Немѣтъ прѣдставляватъ болшинство на Събранието, което брое 200 души народни прѣдставители? Но тѣ могатъ да налагатъ законни данѣци, като двѣтъ за-

бѣлѣжки на г. Паякова, за които скоро ще имаме случай да говоримъ, или нѣщо друго? Всичко това е законно, защото онѣзи, които било като стоятъ тукъ и не гласуватъ, било като си отиватъ въ къщи и не взематъ участие въ работата, рѣшаватъ се прѣдварително да приематъ резултата отъ гласуването на другитѣ.

Ето защо, при гласуването даже на 58 гласа за касирането, ако нѣма други 59 за утвърдението, ако нѣма 59 за анкета, ще се приеме, че то е релативното болшинство. Но какъ могатъ да се случатъ тия работи, за едниотъ да има 58, а за друготъ да нѣма болшинство? Случва се това, защото маса народни прѣдставители нарочно не си вдигатъ рѣката или не знаятъ какво да рѣшатъ; и единитѣ и другитѣ тогава ще се подчинятъ на онѣзи, които знаятъ какво правятъ и какво рѣшаватъ. (Смѣхъ)

М. Златановъ: Който седи подъ крушата, той яде круши.

Т. Теодоровъ: Така е въпросътъ — сравнителното болшинство при въздържането на другитѣ има пълна сила. Тая е, споредъ мене, правата теория. И въ случая трѣбва да се счита, че е имало лица, които сѣ се въздържали, и затуй е такъвъ резултатътъ.

Въпросътъ за въздържането има голѣмо значение, и азъ ще ви кажа, че въ историята на България има два периода: единътъ периодъ е до 1894 г., до VIII-то обикновено Народно събрание, когато тукъ въ нашата камара, особено въ сѣмболонистекото време — не зная какъ бѣше по-рано — въпроситѣ никога не се поставѣха така: „Който приема, да си вдигне рѣката“; ами: „Който не приема да си вдигне рѣката“; законопроектътъ вече е предложенъ отъ правителството, нѣма нужда даже болшинството да си вдига рѣцѣтъ, и за да се освободи, да не си вдига рѣцѣтъ — сѣщото бѣше, когато се приемаха по 70—80 параграфа отъ бюджета — прѣдседателътъ на камарата поставяше въпроситѣ отрицателно: „Който не приема този параграфъ, да си вдигнатъ рѣката“; никой не вдига и се минава по-нататѣкъ. (Веселостъ) Значи, онѣзи, които пасуватъ, се счита, че приематъ, а онѣзи, които дѣйствуватъ, които си вдигатъ рѣката, не приематъ. Отъ 1894 г. тази практика се измѣни, и винаги въпроситѣ се поставятъ положително, а не отрицателно — не „който не приема предложението“, а „който приема предложението, да си вдигне рѣката“, за да се види, че има болшинство. Та по този начинъ пасивнитѣ хора оставатъ въ полза на опозицията.

Н. Кжневъ: А ако стане въпросъ?

Т. Теодоровъ: Ако стане въпросъ, разумѣва се, тогава ще се провѣрва по нѣколко пѣти; приспало се е, напр., на болшинството, и ние като вдигнемъ гюрюлтия: „меншество, меншество“, тогава тѣ си вдигатъ рѣцѣтъ, и резултатътъ се обяснява.

Сега, ако туй е рѣшенето на Народното събрание, какво трѣбва да се прави? Правилно ли е поставенъ днесъ въпросътъ на дневенъ редъ или не? Нѣкои казаха, че неконституционно и неправилно е поставенъ днесъ въпросътъ на дневенъ редъ. Азъ мисля, че правилно е поставенъ днесъ този въпросъ на дневенъ редъ, защото двама народни прѣдставители, или единъ, сѣ изказали съмнѣние — авторитетътъ на г. прѣдседателя не страда ни най-малко;...

К. Мирски: Вѣрно.

Т. Теодоровъ: ... както азъ казахъ г. прѣдседателътъ правилно е декларира въ резултата, ...

Н. Кжневъ: Предложението е неправилно.

Т. Теодоровъ: ...но може да има народни прѣдставители, които да сѣ забъркали въ това врѣме и не сѣ разбрали въпроситѣ — въ такъвъ случай допуша се въ слѣдующето засѣдание да се възбуди въпросъ. И сега какво може да направи Събранието? Ако тукъ дѣйствително има грѣшка, заблуждение — струва ми се, че ние имаме такъвъ случай въ миналата сесия — едно меньшинство, което се образува съвършено случайно, въ слѣдующето засѣдание може да се поправи. Ако това се дължи на заблуждение, напр., на онѣзи, които сѣ били за анкетирането, а въ сжщностъ сѣ искали утвърждението на избора на г. Табурнова, или е имало и нѣкой другъ засѣдно съ тѣхъ, които не сѣ разбрали въпроса, че трѣбва да се вдигне рѣка, когато се гласува за утвърждението, или пъкъ други, които не разбрали въпроса за касирането и пр. то тогава, Народното събрание може днесъ да изтълкува своята мисль. По кой начинъ? Не чрѣзъ едно ново гласуване пакъ на въпроса, а чрѣзъ това: ще се занимае ли изново съ гласуване или не, или ще мине чисто и просто на дневенъ редъ. Щомъ мине на дневенъ редъ, значи, че болшинството счита, че всичко е станало правилно и редовно, нѣмало с никакво недоразумѣние и нѣма защо да се повръща, а ако станалото е резултатъ на грѣшка, болшинството ще гласува да не се минава на дневенъ редъ, да се гласува отново, и тогава може да стане едно второ гласуване. Тѣй че, въпроситѣ правилно е билъ прѣдложенъ, споредъ мене, отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които сѣ мислили, че е станало заблуждение, и правилно е поставенъ отъ г. министъръ-прѣдседателя на дневенъ редъ и на обсъждане отъ васъ, които сте гласували правилно прѣдложението, да се произнесете: да минете ли чисто и просто на дневенъ редъ или, ако има нѣкаква грѣшка, тя да се поправи. Допуша се и въ Франция, и въ Англия и навредъ, само станали грѣшки да се поправятъ; не се допуша повръщане върху едно рѣшение, което е станало при кворумъ, да се дебатира отново — то е друго — нито пъкъ се допуша да се взематъ други рѣшения по начало, освѣнъ въ два случая: първи случай, когато първото рѣшение е взето при кворумъ недостатъченъ; тогава винаги се допуша народниятъ прѣдставителъ да възбуди въпросъ — ако е заявилъ, въ особености, въ онуй засѣдание, когато е станало гласуването, че кворумъ е нѣмало, когато се е гласувалъ този въпросъ — за да се гласува въ слѣдующето засѣдание при кворумъ, иначе, взетото рѣшение е недѣйствително, защото е противъ конституцията и противъ правилника. И втори случай, когато се констатира, че е станало една бъркотия, може да станатъ нѣкога смутове, караници, шумъ, неразбиране въпроситѣ, прѣдставителитѣ не чули, и тогазъ само, подъ това условие можемъ да се повръщаме втори пътъ да гласуваме, а никога не да обсъждаме повторно въпроса. И ако днесъ изгубихме повече врѣме, то го изгубихме, защото тѣзи въпроси за нашия новъ парламентъ сѣ сравнително нови и трѣбваше по тѣхъ да кажемъ всички своето мнѣние. Моето прѣдложение е, че Народното събрание трѣбва да гласува сега да се мине на дневенъ редъ, или, ако е имало недоразумѣние при вчерашното гласуване, да се занимаемъ ли повторно съ гласуването върху прѣдложението на комисията: утвърждава ли се изборътъ или не. Ако приемемъ първото, нѣма нужда да гласуваме, но ако приемемъ второто, ще трѣбва да гласуваме сега: приема ли се или не прѣдложението на комисията. Ако приемемъ прѣдложението на комисията — въпроситѣ се свършва; ако ли прѣдложението на комисията се отхвърли — пакъ се свършва, безъ да има нужда да се поставя и въпросъ за касиране.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. Манолъ Златановъ искаше да каже, че нѣма да се слираме на онзи денъния вотъ на Народното събрание по поводъ избора на г. Табурнова, защото тоя вотъ е вече въ сила. Азъ мисля, че тѣкмо обратното на това е вѣрно, че вотътъ на Народното събрание е не въ сила, а въ безсилие, въ единъ безизходенъ пътъ. Венчката грѣшка, неволна, разбира се, стана отъ почтения г. прѣдседателъ.

Нѣкой отъ мнозинството: А-а-а!

А. Екимовъ: Никаква грѣшка не е.

Д. Драгиевъ: Тази грѣшка се състои въ туй, че се дадохъ на гласуване три прѣдложения. Ако бѣха се дали на гласуване само двѣ отъ тия прѣдложения, третото, безъ гласуване, трѣбваше да се смѣта за прието. Грѣшката произлиза, прочее, отъ гласуването на тритѣ прѣдложения. Азъ мисля, че, до каквито и чуждестранни практики и теории да прибѣгваме, сѣ можемъ да сгрѣшимъ, и най-правилно ще разрѣшимъ този специаленъ случай, ако се водимъ отъ нашия правилникъ и отъ нашата конституция, за които, разбира се, когато сѣ съставили, сѣ чуждитѣ теории и чуждитѣ практики сѣ взети подъ внимание. Чл. 116 отъ конституцията казва, че Събранието рѣшава въпроситѣ по вишегласие. Чл. 117 казва, че при гласуването, ако се получи разногласие, въпроситѣ се смѣта за отхвърленъ. Сжщото нѣщо е възпроизведено и въ правилника. Значи, при всѣки единъ вотъ трѣбва да има вишегласие. Това е повелѣята и на нашата конституция и на нашия правилникъ; това е задължителното за насъ, а не чуждитѣ теории, чуждитѣ практики, които не сѣ легнали въ тѣзи законоположения на нашия правилникъ и на нашата конституция. Имаме ли ние тукъ вишегласие? Нѣмаме: отъ 131 прѣдставители, които присѣствуватъ, 66 съставляватъ вишегласие. Азъ мисля, че г. Теодоровъ стори една грѣшка, дѣто смѣваше прѣдставители, които се въздържатъ, съ прѣдставители, които стѣжтствуватъ. Ние не държимъ тукъ смѣтка за отсѣтствующитѣ, ние държимъ смѣтка само за присѣтствующитѣ; ние не дириемъ вишегласие, като вземаме общата цифра на народнитѣ прѣдставители — 203 или 204, та да казваме 102 или 103 трѣбва да дириемъ; ние дириемъ, има ли съставъ камарата, за да може да засѣдава по конституцията. Ама повече отъ третината, има 131 народни прѣдставители, и, щомъ има 131, при всѣко гласуване, за да не бѣде то противъ правилника и противъ конституцията, трѣбва да има вишегласие. Е добръ, и тритѣ прѣдложения не сѣ получили вишегласие; както знаете, за утвърждението се получиша 24 гласа, за анкета 37 и за касиране 58.

Д. Мишевъ: При второто гласуване?

Д. Драгиевъ: Сега какъвъ можеше да бѣде резултатътъ? Резултатътъ можеше да бѣде тройакъ, въ зависимостъ отъ туй, кое отъ тия три прѣдложения можеше да се постави по-напрѣдъ и кое можеше да остане за послѣ. Нека да допуснемъ слѣдното: гласува се за утвърждението, получаватъ се 24 гласа, значи, изборътъ не се утвърждава; гласува се за касирането, получаватъ се 58 гласа; тѣ не сѣ вишегласие, слѣдователно, ако не се гласува третото прѣдложение за анкета, само по себе си се разбира, че изборътъ щѣше да бѣде анкетиранъ. Ето единъ изходъ, който работата можеше да има. Значи, ако се гласуваше за утвърждението и за касирането и се оставеше за най-послѣ третото прѣдложение за анкетирането, и то да не се гласуваше, нѣмащо да се гласува ...

Д. Мишевъ: Ами правилникътъ?

Д. Драгиев: . . . тогава изборът щеше да се анкетира. Да вземем другото положение. Ако се гласуваше най-напред за анкета, получиха се 37 гласа, имаме мношество, значи, не се анкетира; гласува се касирането, получават се 58 гласа, пакът е мношество, и, ако не се дадеше на гласуване утвърдението, което тъй също нямаше защо да се дава на гласуване като трето предложение; ако беше останало то най-подир и не се дадеше на гласуване, тогава следваше да приемем, че изборът се е утвърдил. Да, защото, щомъ не дадохме туй трето предложение на гласуване, нямаше откъде да знаем, че само 24 ще гласуват за утвърдението, щеше да излезе, че ние утвърждаваме избора. Ако ли пък поставихме касирането за трето предложение и не го гласувахме, тогава щяхме да предпологаваме, че, по-малко при двът гласувания е получено мношество, съ третото предложение, което вече не подлежи на гласуване, изборът ще бъде касиран. Тъй шото и тритъ тъзи изхода на работата бяха възможни, щомъ оставихме едното, второто или третото предложение за най-подир. И менъ ми се чини, че, ако г. председателът не беше далъ третото предложение на гласуване, което ми се чини, беше за касирането, ако не го беше далъ на гласуване — а правъ беше да не го даде на гласуване — тогава щяхме да имаме: за утвърдението 24 гласа — не се утвърждава; за анкета 37 гласа — не се приема. Щомъ замълчихме дотамъ, естествено тръбваше да разберемъ, че изборът се касира. И тази грешка, волно или неволно, стана, та се даде на гласуване третото предложение; една практика, която въжджше ще се научимъ да не повтаряме. Та, казвамъ, ако третото предложение не беше се дало на гласуване, изборът си беше касиран като двъ и двъ — четири: но единъжъ като се даде на гласуване . . .

Министъръ Н. Мушановъ: Говорете сега за втория вотъ.

Д. Драгиев: И при втория вотъ пакъ същото излезе.

Министъръ Н. Мушановъ: Не е истина — не се гласува третото предложение за касиране.

Д. Драгиев: При втория вотъ може да не се е повторило гласуването за касирането, но единъжъ то излезе на мегдана, и ако да беше се повторило, щеше да излезе пакъ 58, защото всъки стоеше на своето. Тамъ е бѣдата сега, че излезе 58, а туй 58 е въ противорѣчие съ правилника и съ чл. чл. 116 и 117 отъ конституцията, споредъ които подобенъ единъ вотъ, който не е при вишегласие, даже да бъде при равни гласове, смѣта се за отхвърленъ.

Този вотъ е невъзможенъ — и тритъ тъзи вота съ невъможни. И заради туй азъ намирамъ, че ние съ нашия вотъ дойдохме въ едно безизходно положение, и, каквото и рѣшение сега да вземаме, при съществуването на тия три вота, то сѣ може да се оспорва и да се смята като погрѣшно рѣшение, като рѣшение противно на правилника и на конституцията, на изричнитъ тѣхни разпоредби.

Какво трѣбва да се направи? Ще можемъ да излеземъ отъ туй положение, не като гласуваме, че онзи деншиниятъ вотъ беше правиленъ — подобно предложение не може да се даде на гласуване и подобенъ вотъ не може да се иска отъ насъ, па и не можемъ да дадемъ — да смѣтаме, че оня день вотирането е било правилно — ами на-ли виждаме, че е неправилно, че нѣма вишегласие — само по себе си е неправилно, и 300 пѣти да гласуваме. Наистина, често пѣти се повтаря тукъ, че камарата може всичко . . . по когато ние виждаме, че двъ и три е петь, двъ и три не е 10, не можемъ сегѣ да вотираме и да кажемъ, че е 10. Не можемъ ние сега

да вземемъ рѣшение и да кажемъ: то каквото стана, стана — вотътъ е правиленъ. Не е правиленъ, защото противорѣчи на конституцията и на правилника. Ще трѣбва единъ новъ вотъ по самичкия този въпросъ да изнесемъ; ще трѣбва нѣкои отъ васъ да се откажатъ отъ предложението, което сѣ поддържали онзи день, за да се доберемъ до едно вишегласие. Кои могатъ да се откажатъ?

Д-ръ Г. Калининъ: Вие!

Д. Драгиев: Моля Ви се — защото и при туй гласуване, както и оня день, всѣко едно отъ тия три предложения, което останѣше за най-подиръ, можеше да спечели, тъй също и днесъ не е изключена възможността, всѣко едно отъ тия три предложения пакъ да спечели. Имаме 24 гласа за утвърдението и 37 за анкета. Ако 37-тъ се пометнатъ отъ анкетирането и се присѣдинятъ къмъ 24-тъ, ще се получи вишегласие. Ако 24-тъ се присѣдинятъ къмъ 37-тъ, изборътъ ще бъде анкетиранъ; ако 37-тъ се присѣдинятъ къмъ 58, ще бъде касиранъ; ако 58 се присѣдинятъ къмъ 37-тъ, изборътъ ще бъде анкетиранъ. А тѣзи присѣдинявания могатъ да станатъ, защото и тритъ предложения сѣ едно до друго, сѣ съседни. Онзи, който е за утвърдението, не може да се прѣхвърли за касирането; тъй както и онзи, който е за касирането, не може да се прѣхвърли за утвърдението; но онзи, който е за утвърдението, може да се прѣхвърли за анкетирането; онзи, който е за анкетирането, може да отиде за касирането, както и онзи, който е за анкетирането, може да отиде къмъ утвърдението; значи, онзи, който е за анкетирането, може да отиде и къмъ утвърдението, и къмъ касирането. Та, сега ще стане едно раздвояване на гласоветъ, за да видимъ, кое отъ тия предложения ще получи вишегласие.

К. Маричковъ: Трѣбваше завчера да го говорите, а не сега.

Д. Драгиев: Но чувамъ, че г. Маричковъ ни сѣди, защото ние сме свършили тая работа оня день. Подобно обвинение ни се подхвърли отъ другитъ господа, па и г. Манолъ Златановъ имѣ добрината да ни обвини. „Вие, казватъ, сте нѣколко души; ако си присѣдинѣхте гласоветъ къмъ анкета, изборътъ щеше да бъде анкетиранъ.“ Истина е, че, ако ние се пометнѣхме отъ нашия вотъ и ако се присѣдинѣхме къмъ гласоветъ за анкета, щеше да излезе анкетиране, но не по-малка е истината, че, ако отъ онѣзи, които бѣха за анкета, се присѣдинѣха къмъ насъ, въпросътъ щеше да излезе за утвърждение. И не по-малка е истината, че ако отъ онѣзи 58, които бѣха за касиране, нѣкои се бѣха прѣхвърлили къмъ гласоветъ за анкета, щеше да излезе анкетиране на избора. И менъ ми е чудно, защо отивате да вините насъ и да искате ние да се пометнемъ отъ нашия вотъ, . . .

Д. Митовъ: Защото вие не сте искрени.

Д. Драгиев: . . . за да се достигне до едно разрѣшение на въпроса, което е, може-би, на васъ пожелателно. Е добръ, вие виждате, че ние сме твърдѣ малцина; вие виждате, че не е врѣмето на насъ да се помѣтаме, а сега е врѣмето на васъ да се помѣтате. На насъ по иде да бѣдемъ постоянни при вотирането, а на васъ по иде да се помѣтате. Едно, че и врѣмената сѣ такива — не е дошло още нашето врѣме да се помѣтаме, сега е вашето врѣме, па и, отъ друга страна, ние сме твърдѣ малцина — че кой отъ насъ да се помѣта и кой да остане да поддържа туй мнѣние. Отъ тѣзи 130 души, вие бѣхте 110. Вие можете, било отъ единия вотъ, било отъ другия, нѣкои отъ васъ да се пометнатъ и да си наваксаме онал

липка, която идете да търсите отъ насъ. Въ случая, позволете ми да ви кажа, че вие постъпвате твърдѣ фарисейски. Да, вие сте онзи фарисейнъ съ пълната кисия, който може да стори това или онова дѣло, но се прѣструва, та отива при бѣдняка, който има много бѣдна кисия, отъ него да иска въ засмъ и него да обвинява, защо той не извади да даде, да се свърши тая или оная работа. Вие сте доста многобройни въ тази камара, за да разрѣшите този или онзи въпросъ тъй, както намирате за добръ да се разрѣши, слѣдъ освѣтленията, които сж направени, и да съобразите вота си съ разпорѣжденията на правилника и на конституцията. Ние искаме да оставимъ моралната отговорност и по този изборъ на вашитѣ плещи, и вие не трѣбваше за това да ни се сърдите, ами да имате куража да гласувате единъ вотъ, какъвто намирате, че е потребно да се изнесе: или анкета, или касиране. Но тъй да стоимъ, между два стола, че нито на единъ, това не е достолѣпно, особено за едно болшинство, като вашето, което има 170 гласа.

Азъ намирамъ, прочее, че вотътъ трѣбва да се повтори . . .

Отъ мнозинството: А-а-а!

Д. Драгиевъ: . . . и че ще трѣбва: или анкета, или касиране. Туй гласуване ще трѣбва да се повтори, и вие сте властни да вземете едното или другото рѣшение.

Прѣдседателъ: Съобщавамъ на Събранието, че отъ шуменския народенъ прѣдставителъ г. Атанасъ Краевъ има направено едно писмено прѣдложение, обаче той сега отсъствува и не може да го развие. Има думата г. министъръ-прѣдседателъ.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Трѣбваше ли да се сложи на дневенъ редъ въпросътъ, който ни занимава или не? На това питане въ чуждата парламентарна практика има два отговора: едни поддържатъ, че въ никой случай единъ вотъ, неоспоренъ séance tenante не може да бѣде прѣоцѣняванъ отъ камарата въ едно отъ слѣдующитѣ ѝ заседания; други поддържатъ обратното, че прѣцѣпката на станалия вотъ може да стане отъ самата камара. Както виждате, въ събота, когато нареждахъ дневния редъ, прѣдпочетохъ втората, а не първата практика. Не бихъ желалъ, обаче, това да бѣде прецедентъ, защото виждамъ, че у насъ ставатъ разисквания по-дълги, отколкото ставатъ такива другадъ въ подобни случаи. Ще трѣбва занаяпрѣдъ да слѣдваме първата практика — единъ, нѣтъ вотътъ е обявенъ, единъ пътъ той séance tenante не е оспоренъ, всичко е свършено. Трѣбва ли единъ неконстестиранъ изборъ да бѣде разгледванъ или не отъ камарата? И по този въпросъ въ чуждата парламентарна практика има два отговора: едни поддържатъ, че неконстестиранъ изборъ не се разисква и чисто и просто се утвърждава; други поддържатъ противното. Както виждате, ние по свищовския изборъ усвоихме послѣдната практика. Нека, обаче, това не бѣде прецедентъ, защото и по тая изборъ опитътъ ни показва, че ние прибѣгваме до разисквания, които нѣматъ нищо общо съ въпроса, който ни занимава. Азъ съетохъ за нужно да дамъ тѣзи обяснения, за да оправдая себе си, че правилно, съобразно съ една чужда парламентарна практика, съмъ сложилъ, по искането на г. г. народнитѣ прѣдставители, на дневенъ редъ обсъждането на въпроса, който ни занимава отъ два часа вече насамъ. Впрочемъ, тукъ, на това мѣсто, трѣбва да благодаря на г. Теодора Геордовъ, че той призна, какво слагането на дневенъ редъ въпроса, който ни занимава, е правилно.

Слѣдъ това кратко прѣдисловие, азъ минавамъ на съществото на въпроса. Азъ пожелахъ впрочемъ

да се разисква днеска този въпросъ и по друго едно съображение. Азъ не желая въ тая камара да се смутуливатъ въпроситѣ, азъ не желая да се даде основание навѣтъ отъ камарата да се мисли, че народното прѣдставителство зачита и приема нѣкакъвъ си релативенъ вотъ.

На въпроса. Тълкувахъ се тукъ чл. чл. 114 и 116 отъ конституцията. Азъ мисли, че разпорѣждането на тѣзи два члена отъ основния законъ сж толкова ясни, щото и днешния день по тѣхъ нѣмаше нужда да ставатъ разисквания, както не стана нужда по тѣхъ и въ учредителното събрание да ставатъ разисквания. Учредителното събрание вотира цитираниотъ отъ менъ разпорѣждане на основния законъ, чисто и просто, безъ разисквания. Чл. чл. 114 и 116 прѣдвиждатъ вотъ съ абсолютно болшинство, а не съ релативно. За релативни болшинства при нашия основенъ законъ и дума не може да става. Ако това е тъй, азъ бихъ попиталъ: нашиятъ правилникъ въ чл. 3, съобразенъ ли е съ конституцията или не? Г. Мирски, авторътъ на този правилникъ, поддържа, че е съобразенъ, но г. Мирски грѣши. Отдѣ произлизатъ тѣзи нѣща? Та сѣ оттамъ, отдѣ много бели произлизатъ — че, когато прѣписваме законитѣ — и ние, г. Мирски, ужъ добри правници и добри конституционалисти — единъ членъ прѣпишемъ отъ правилника на една държава, другия — отъ другъ, на друга държава, дѣто конституцията нѣма нищо общо съ нашата. Азъ не твърдя, че моето мнѣние е най-правото, но казвамъ, че то би могло да бѣде защищавано. Белгийската конституция признава абсолютното болшинство, въ скоби нека забѣлѣжа, белгийската конституция, както и много други, си служатъ изрично съ думата „абсолютно болшинство“, la majorité absolue, за да нѣма съмнѣние. Нашиятъ законодатель е употребилъ думата „вишегласие“, но съ това не е искалъ да каже, че у насъ е законенъ вотътъ, взетъ съ релативно вышегласие. Нашата парламентарна практика отъ 30 години насамъ доказва, че никой никога не е защищавалъ вота съ релативно вышегласие, а винаги съ абсолютно. За да не ставатъ такива спорове като тия, които ни занимаватъ, нѣкои конституции употребяватъ изрично думата „абсолютно вышегласие“; тая дума е употребена, струва ми се, и въ ромѣнската, въ грцката, въ сръбската и въ много други конституции; интересно е, че италийската не употребява тази дума; тя си служи съ нашата дума „вишегласие“. Забѣлѣжете, обаче, че въ нѣкои отъ тия конституции се прави изключение за изборитѣ на прѣдседателя, на подпрѣдседателя и публично за изборитѣ. По тая материя се допускатъ вотове съ релативно болшинство. Нашата не е направила такова изключение, обаче, това не е погрѣшничло на г. Мирски и неговитѣ другари да ни прѣпорѣчатъ вота съ релативно болшинство за подобни случаи, и ние сме втирали правилника имъ. Та, грѣшки ставатъ. Може-би да не съмъ правъ, може-би чл. 3 отъ правилника да е съобразенъ съ основния законъ, защото, може-би, г. Мирски, авторитѣ на този правилникъ, и ние, които сме го гласували, да сме поддържали, че абсолютното вышегласие се иска само за законодателни прѣдложения, а не и за прѣдложения отъ другъ, не законодателенъ, характеръ, отъ какъвто е въпросътъ за избора на прѣдседателъ на камарата и прочее . . .

К. Мирски: Тѣй го разбирахме съ г. Моллова и съ другитѣ ни другари.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Кой знае? Сега узнаваме за това. Правъ е г. Теодоръ Геордовъ, че за нашия парламентъ днешното разискване не е безполезно.

И тъй, по чл. чл. 114 и 116 отъ основния законъ, вотътъ е законенъ само тогава, когато има абсолютно

57*

въпроса: правилен ли е вотът на Събранието на 6 ноември по избора на г. Табурнова, минава чисто и просто на дневен редъ“.

Моля г. г. народните представители, които приемат предложения от народния представител г. Бърневъ дневен редъ, да си вдигнат ръката. (Мнозинство) Събранието приема.

Преди да минем на дневния редъ, моля Събранието да рѣши, да се продължи ли заседанието, защото часътъ приближава 8.

Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председател А. Малиновъ: Азъ ще моля да се вдигне заседанието, да не го продължаваме, защото на дневен редъ идатъ законопроектите и е желателно отъ утрѣшния денъ да започнемъ законодателната си работа. Затова моля г. председатели и камарата да не продължаваме заседанието, а да го вдигнемъ.

Д. Драгиевъ: Да почваме работа споредъ правилника.

Председателъ: Д-ръ П. Ораховацъ.

Министър-председател А. Малиновъ: Г. Драгиевъ! Много бихъ далъ, ако вие бихте могли да направите нѣщо, щото да се явяваме тукъ точно на 2 ч., защото, вмѣсто на 2, почваме на 4 ч. и, когато дойде 8 ч., слѣдъ четиричасова работа почваме да се питаме, да-ли да се продължи заседанието или не. Азъ винаги, щомъ ще почваме на 4 ч., ще бѣда партизанинъ да се продължава заседанието, и сериозно и съ право. Това право ми дава и народъ, и обществено мнѣние, и ще искамъ да се продължаватъ заседанията до 10 и до 12 ч., защото се иска отъ настѣщата работа. Но днесъ не ще продължение на заседанието, за да можемъ съ нови сили и неуморени да почнемъ утрѣ законодателната си работа.

Председателъ: Моля г. г. народните представители, които приематъ предложения отъ г. министър-председателя дневен редъ, да си вдигнатъ ръката. (Мнозинство) Събранието приема.
Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 7 ч. 40 м. вечерта)

Секретаръ: П. Паскалевъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гълъбовъ.

(Край на I-та книга)